
Tulasyupakhyanam Devi Bhagavatam 917-25

तुलस्युपाख्यानम् देवीभागवतम् ९१७-२५

Document Information

Text title : Tulasi Upakhyanam from Devi Bhagavata Mahapurana Skandha 09 Adhyaya 17-25

File name : tulasyupAkhyAnam.itx

Category : devI, devii, tulasI

Location : doc_devii

Transliterated by : Vishwas Bhide, satsangdhara.net

Proofread by : Vishwas Bhide, satsangdhara.net

Latest update : May 10, 2025

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

May 10, 2025

sanskritdocuments.org

तुलस्युपाख्यानम् देवीभागवतम् ९१७-२५

९.१७ सप्तदशोऽध्यायः । धर्मध्वजसुतातुलस्युपाख्यानवर्णनम् ।

श्रीनारायण उवाच ।

धर्मध्वजस्य पत्नी माधवीति य विश्रुता ।

नृपेण सार्धं सारामे रेमे य गन्धमादने ॥ १ ॥

शय्यां रतिकरीं कृत्वा पुष्पयन्त्रयर्थिताम् ।

यन्त्रनालिससर्वाङ्गीं पुष्पयन्त्रवायुना ॥ २ ॥

स्त्रीरत्नमतिथार्वङ्गी रत्नभूषणभूषिता ।

कामुकी रसिका सृष्टा रसिकेन य संयुता ॥ ३ ॥

सुरते विरतिर्नास्ति तयोः सुरतिविज्ञयोः ।

गतं देववर्षशतं न ज्ञातं य दिवानिशम् ॥ ४ ॥

ततो राजा मतिं प्राप्य सुरताद्विरराम य ।

कामुकी सुन्दरी किञ्चिन्न य तृप्तिं जगाम सा ॥ ५ ॥

धधार गर्भं सा सद्यो दैवादब्धशतं सती ।

श्रीगर्भा श्रीयुता सा य सम्भूतवृद्धिने दिने ॥ ६ ॥

शुभे क्षणे शुभदिने शुभयोगे य संयुते ।

शुभलग्ने शुभांशे य शुभस्वामिग्रहान्विते ॥ ७ ॥

कार्तिकीपूर्णिमायां तु सितवारे य पादज ।

सुषाव सा य पद्मांशां पद्मिनीं तां मनोहराम् ॥ ८ ॥

शरत्पार्वणयन्त्रास्यां शरत्पङ्कजलोचनाम् ।

पञ्चविम्बाधरोष्ठी य पश्यन्तीं सस्मितां गृहम् ॥ ९ ॥

उस्तपादतलारक्तां निम्ननाभिं मनोरमाम् ।

तदधस्त्रिवलीयुक्तां नितम्बयुगवर्तुलाम् ॥ १० ॥

शीते सुभोषणसर्वाङ्गीं ग्रीष्मे य सुभशीतलाम् ।
 श्यामां सुकेशीं रुचिरां न्यग्रोधपरिमण्डलाम् ॥ ११ ॥
 पीतयम्भकवर्णाभां सुन्दरीष्वेव सुन्दरीम् ।
 नरा नार्यश्च तां दृष्ट्वा तुलनां दातुमक्षमाः ॥ १२ ॥
 तेन नाम्ना य तुलसीं तां वदन्ति मनीषिणः ।
 सा य भूयिष्ठमानेन योग्या स्त्री प्रकृतिर्यथा ॥ १३ ॥
 सर्वैर्निषिद्धा तपसे जगाम बहरीवनम् ।
 तत्र देवाब्दलक्षं य यकार परमं तपः ॥ १४ ॥
 मनसा नारायणः स्वामी भवितेति य निश्चिता ।
 ग्रीष्मे पञ्चतपाः शीते तोयवस्त्रा य प्रावृषि ॥ १५ ॥
 आसनस्था वृष्टिधाराः सङ्गन्तीति द्विवा निशाम् ।
 विंशत्सहस्रवर्षं य कुलतोयाशना य सा ॥ १६ ॥
 त्रिंशत्सहस्रवर्षं य पत्राढारा तपस्विनी ।
 यत्वारिंशत्सहस्राब्दं वाय्वाढारा कृशोदरी ॥ १७ ॥
 ततो दशसहस्राब्दं निराढारा बभूव सा ।
 निर्लक्ष्यां यैकपादस्थां दृष्ट्वा तां कमलोद्भवः ॥ १८ ॥
 समाययौ वरं दातुं परं बहुरिकाश्रमम् ।
 यतुर्भुवं य सा दृष्ट्वा ननाम हंसवाहनम् ॥ १९ ॥
 तामुवाच जगत्कर्ता विधाता जगतामपि ।
 ब्रह्मोवाच ।
 वरं वृणीष्व तुलसि यत्ते मनसि वाञ्छितम् ॥ २० ॥
 हरिभक्तिं हरेर्दस्यमजरामरतामपि ।
 तुलस्युवाच ।
 शृणु तात प्रवक्ष्यामि यन्मे मनसि वाञ्छितम् ॥ २१ ॥
 सर्वज्ञस्यापि पुरतः का लज्जा मम साम्प्रतम् ।
 अहं तु तुलसी गोपी गोवोडेऽहं स्थिता पुरा ॥ २२ ॥
 कृष्णप्रिया किङ्करी य तदंशा तत्सप्ती प्रिया ।
 गोविन्दरतिसम्भुक्तामृतृमां मां य मूर्च्छिताम् ॥ २३ ॥

રાસેશ્વરી સમાગત્ય દદર્શ રાસમણ્ડલે ।
 ગોવિન્દ ભત્સયામાસ માં શશાપ રુષાન્વિતા ॥ ૨૪ ॥
 યાહિ ત્વં માનવીં યોનિમિત્યેવં ચ શશાપ હ ।
 મામુવાચ સ ગોવિન્દો મદંશં ચ ચતુર્ભુજમ્ ॥ ૨૫ ॥
 લભિષ્યસિ તપસ્તત્ત્વા ભારતે બ્રહ્મણો વરાત્ ।
 ઇત્યેવમુક્ત્વા દેવેશોઽપ્યન્તર્ધાનં ચકાર સઃ ॥ ૨૬ ॥
 દેવ્યા ભિયા તનું ત્યક્ત્વા પ્રાપ્તં જન્મ ગુરો ભુવિ ।
 અહં નારાયણં કાન્તં શાન્તં સુન્દરવિગ્રહમ્ ॥ ૨૭ ॥
 સામ્પ્રતં તં પતિં લબ્ધું વરયે ત્વં ચ દેહિ મે ।
 બ્રહ્મદેવ ઉવાચ ।
 સુદામા નામ ગોપશ્ચ શ્રીકૃષ્ણાઙ્ગસમુદ્ભવઃ ॥ ૨૮ ॥
 તદંશશ્ચાતિતેજસ્વી લેભે જન્મ ચ ભારતે ।
 સામ્પ્રતં રાધિકાશાપાદ્નુવંશસમુદ્ભવઃ ॥ ૨૯ ॥
 શઙ્ખચૂડેતિ વિખ્યાતસ્ત્રૈલોક્યે ન ચ તત્સમઃ ।
 ગોલોકે ત્વાં પુરા દૃષ્ટ્વા કામોન્મથિતમાનસઃ ॥ ૩૦ ॥
 વિલમ્બિતું ન શશાક રાધિકાયાઃ પ્રભાવતઃ ।
 સ ચ જાતિસ્મરસ્તસ્માત્સદામાભૂચ્ચ સાગરે ॥ ૩૧ ॥
 જાતિસ્મરા ત્વમપિ સા સર્વ જાનાસિ સુન્દરિ ।
 અધુના તસ્ય પત્ની ત્વં સમ્ભવિષ્યસિ શોભને ॥ ૩૨ ॥
 પશ્ચાન્નારાયણં શાન્તં કાન્તમેવ વરિષ્યસિ ।
 શાપાન્નારાયણસ્યૈવ કલયા દૈવયોગતઃ ॥ ૩૩ ॥
 ભવિષ્યસિ વૃક્ષરૂપા ત્વં પૂતા વિશ્વપાવની ।
 પ્રધાના સર્વપુષ્પેષુ વિષ્ણુપ્રાણાધિકા ભવેઃ ॥ ૩૪ ॥
 ત્વયા વિના ચ સર્વેષાં પૂજા ચ વિફલા ભવેત્ ।
 વૃન્દાવને વૃક્ષરૂપા નામ્ના વૃન્દાવનીતિ ચ ॥ ૩૫ ॥
 ત્વત્પત્રૈર્ગોપિગોપાશ્ચ પૂજયિષ્યન્તિ માધવમ્ ।
 વૃક્ષાધિદેવીરુપેણ સાર્ધં કૃષ્ણેન સન્તતમ્ ॥ ૩૬ ॥
 વિહરિષ્યસિ ગોપેન સ્વચ્છન્દં મદ્ગરેણ ચ ।

ઇત્યેવ વચનં શ્રુત્વા સસ્મિતા હૃષ્માનસા ॥ ૩૭ ॥

પ્રણનામ ચ બ્રહ્માણં તં ચ કિઞ્ચિદ્વાચ સા ।

તુલસ્યુવાચ ।

યથા મે દ્વિભુજે કૃષ્ણો વાઝા ચ શ્યામસુન્દરે ॥ ૩૮ ॥

સત્યં બ્રવીમિ હે તાત ન તથા ચ ચતુર્ભુજે ।

અતૃમાહં ચ ગોવિન્દે દૈવાચ્છૃગ્ગારભઙ્ગતઃ ॥ ૩૯ ॥

ગોવિન્દસ્યૈવ વચનાત્પ્રાર્થયામિ ચતુર્ભુજમ્ ।

ત્વત્પ્રસાદેન ગોવિન્દં પુનરેવ સુદુર્લભમ્ ॥ ૪૦ ॥

ધ્રુવમેવ લભિષ્યામિ રાધાભીતિં પ્રમોચય ।

બ્રહ્મદેવ ઉવાચ ।

ગૃહાણ રાધિકામન્ત્રં દદામિ ષોડશાક્ષરમ્ ॥ ૪૧ ॥

તસ્યાશ્ચ પ્રાણતુલ્યા ત્વં મદ્ગરેણ ભવિષ્યસિ ।

શ્ૃગ્ગારં યુવયોર્ગોપ્યં ન જ્ઞાસ્યતિ ચ રાધિકા ॥ ૪૨ ॥

રાધાસમા ત્વં સુભગે ગોવિન્દસ્ય ભવિષ્યસિ ।

ઇત્યેવમુક્ત્વા દત્ત્વા ચ દેવ્યા વૈ ષોડશાક્ષરમ્ ॥ ૪૩ ॥

મન્ત્રં ચૈવ જગદ્ધાતા સ્તોત્રં ચ કવચં પરમ્ ।

સર્વં પૂજાવિધાનં ચ પુરશ્ચર્યાવિધિકમમ્ ॥ ૪૪ ॥

પરાં શુભાશિષં ચૈવ પૂજા ચૈવ ચકાર સા ।

બભૂવ સિદ્ધા સા દેવી તત્પ્રસાદાદ્રમા યથા ॥ ૪૫ ॥

સિદ્ધં મન્ત્રેણ તુલસી વરં પ્રાપ યથોદિતમ્ ।

બુભુજે ચ મહાભોગં ચદ્વિશ્વેષુ ચ દુર્લભમ્ ॥ ૪૬ ॥

પ્રસન્નમનસા દેવી તત્યાજ તપસઃ કલમમ્ ।

સિદ્ધે કૃલે નરાણાં ચ દુઃખં ચ સુખમુત્તમમ્ ॥ ૪૭ ॥

ભુક્ત્યા પીત્વા ચ સન્તુષ્ટા શયનં ચ ચકાર સા ।

તલ્પે મનોરમે તત્ર પુષ્પચન્દનચર્ચિતે ॥ ૪૮ ॥

ઇતિ શ્રીમદ્દેવીભાગવતે મહાપુરાણેડષ્ટાદશસાહસ્ર્યાં

સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે નારાયણનારદસંવાદે

ધર્મધ્વજસુતાતુલસ્યુપાખ્યાનવર્ણનં નામ સપ્તદશોડધ્યાયઃ ॥ ૯.૧૭ ॥

૯.૧૮ અષ્ટાદશોડધ્યાયઃ । શઙ્ખચૂડેન સહ તુલસ્યાઃ સઙ્ગતિવર્ણનમ્ ।

નારાયણ ઉવાચ ।

તુલસી પરિતુષ્ટા ચ સુષ્વાપ હૃષ્માનસા ।

નવયૌવનસમ્પન્ના વૃષધ્વજવરાઙ્ગના ॥ ૧ ॥

ચિક્ષેપ પચ્ચબાણશ્ચ પચ્ચબાણાંશ્ચ તાં પ્રતિ ।

પુષ્પાયુધેન સા દગ્ધા પુષ્પચન્દનચર્ચિતા ॥ ૨ ॥

પુલકાહ્લિતસર્વાઙ્ગી કમ્પિતારક્તલોચના ।

ક્ષણં સા શુષ્કતાં પ્રાપ ક્ષણં મૂર્ચ્છામિવાપ હ ॥ ૩ ॥

ક્ષણમુદ્વિગ્નતાં પ્રાપ ક્ષણં તન્દ્રાં સુખાવહામ્ ।

ક્ષણં ચ દહનં પ્રાપ ક્ષણં પ્રાપ પ્રસન્નતામ્ ॥ ૪ ॥

ક્ષણં સા ચેતનાં પ્રાપ ક્ષણં પ્રાપ વિષણતામ્ ।

ઉત્તિષ્ઠન્તી ક્ષણં તત્પાદ્ ગચ્છન્તી નિકટે ક્ષણમ્ ॥ ૫ ॥

ભ્રમન્તી ક્ષણમુદ્વેગાન્નિવસન્તી ક્ષણં પુનઃ ।

ક્ષણમેવ સમુદ્વેગાત્સુષ્વાપ પુનરેવ સા ॥ ૬ ॥

પુષ્પચન્દનતલ્પં ચ તદ્ બભૂવાતિકણ્ટકમ્ ।

વિષહારિ સુખં દિવ્યં સુન્દરં ચ ફલં જલમ્ ॥ ૭ ॥

નિલયં ચ બિલાકારં સૂક્ષ્મવસ્ત્રં હુતાશનઃ ।

સિન્દૂરપત્રકં ચૈવ વ્રણતુલ્યં ચ દુઃખદમ્ ॥ ૮ ॥

ક્ષણં દદર્શ તન્દ્રાયાં સુવેષં પુરુષં સતી ।

સુન્દરં ચ યુવાનં ચ સસ્મિતં રસિકેશ્વરમ્ ॥ ૯ ॥

ચન્દનોક્ષિતસર્વાઙ્ગં રત્નભૂષણભૂષિતમ્ ।

આગચ્છન્તં માલ્યવન્તં પિબન્તં તન્મુખામ્બુજમ્ ॥ ૧૦ ॥

કથયન્તં રતિકથાં બ્રુવન્તં મધુરં મુહુઃ ।

સમ્બુક્તવન્તં તલ્પે ચ સમાશ્લિષ્યન્તમીપ્સિતમ્ ॥ ૧૧ ॥

પુનરેવ તુ ગચ્છન્તમાગચ્છન્તં ચ સન્નિધૌ ।

યાન્તં ક્વ યાસિ પ્રાણેશ તિષ્ઠત્યેવમુવાચ સા ॥ ૧૨ ॥

પુનશ્ચ ચેતનાં પ્રાપ્ય વિલલાપ પુનઃ પુનઃ ।

अवे सा यौवनं प्राप्य तस्थौ तत्रैव नारद ॥ १३ ॥
 शङ्भयूडो मलायोगी जैगीषव्यान्मनोहरम् ।
 कृष्णमन्त्रं य सम्प्राप्य कृत्वा सिद्धं तु पुष्करे ॥ १४ ॥
 कवयं य गले बद्ध्वा सर्वमङ्गलमङ्गलम् ।
 ब्रह्मणश्च वरं प्राप्य यत्ते मनसि वाञ्छितम् ॥ १५ ॥
 आज्ञया ब्रह्मणः सोऽपि बहरीं य समाययौ ।
 आगच्छन्तं शङ्भयूडं ददर्श तुलसी मुने ॥ १६ ॥
 नवयौवनसम्पन्नं कामदेवसमप्रभम् ।
 श्वेतयम्कवर्णान्नं रत्नभूषणभूषितम् ॥ १७ ॥
 शरत्पार्वणयन्द्रास्यं शरत्पङ्कजलोकनम् ।
 रत्नसारविनिर्माणविमानस्थं मनोहरम् ॥ १८ ॥
 रत्नकुण्डलयुग्मेन गण्डस्थलविराजितम् ।
 पारिजातप्रसूनानां मालावन्तं य सुस्मितम् ॥ १९ ॥
 कस्तूरीकुङ्कुमायुक्तं सुगन्धियन्तान्वितम् ।
 सा दृष्ट्वा सन्निधावेनं भुजमाच्छाद्य वाससा ॥ २० ॥
 सस्मिता तं निरीक्षन्ती सकटाक्षं पुनः पुनः ।
 बभूवातिनम्रमुष्मी नवसङ्गमलज्जिता ॥ २१ ॥
 शरदिन्दुविनिन्द्यैकस्वमुपेन्दुविराजिता ।
 अभूत्यरत्ननिर्माणयावकावलिसंयुता ॥ २२ ॥
 मण्डीन्द्रसारनिर्माणकवर्णान्मञ्जरिरञ्जिता ।
 दधती कबरीभारं मालतीमाल्यसंयुता ॥ २३ ॥
 अभूत्यरत्ननिर्माणमकराङ्गितिकुण्डला ।
 चित्रकुण्डलयुग्मेन गण्डस्थलविराजिता ॥ २४ ॥
 रत्नेन्द्रसारलारेण स्तनमध्यस्थलोज्ज्वला ।
 रत्नकुण्डलैर्यूरशङ्भभूषणभूषिता ॥ २५ ॥
 रत्नाङ्गुलीयकैर्द्वैरङ्गुल्यावलिजिता ।
 दृष्ट्वा तां ललितां रम्यां सुशीलां सुन्दरीं सतीम् ॥ २६ ॥

ઉવાસ તત્સમીપે તુ મધુરં તામુવાચ સઃ ।

શઙ્ખચૂડ ઉવાચ ।

કા ત્વં કસ્ય ચ કન્યા ચ ધન્યા માન્યા ચ યોષિતામ્ ॥ ૨૭ ॥

કા ત્વં માનિનિ કલ્યાણિ સર્વકલ્યાણદાયિનિ ।

મૌનીભૂતે કિંકુરે માં સમ્ભાષાં કુરુ સુન્દરિ ॥ ૨૮ ॥

ઇત્યેવં વચનં શ્રુત્વા સકામા વામલોચના ।

સસ્મિતા નમ્રવદના સકામં તમુવાચ સા ॥ ૨૯ ॥

તુલસ્યુવાચ ।

ધર્મધ્વજસુતાલું ચ તપસ્યાયાં તપોવને ।

તપસ્વિન્યલું તિષ્ઠામિ કસ્ત્વં ગચ્છ યથાસુખમ્ ॥ ૩૦ ॥

કામિનીં કુલજાતાં ચ રહસ્યેકાકિનીં સતીમ્ ।

ન પૃચ્છતિ કુલે જાત ઇત્યેવં મે શ્રુતૌ શ્રુતમ્ ॥ ૩૧ ॥

લમ્પટોડસત્કુલે જાતો ધર્મશાસ્ત્રાર્થવર્જિતઃ ।

યેનાશ્રુતઃ શ્રુતેરર્થઃ સ કામીચ્છતિ કામિનીમ્ ॥ ૩૨ ॥

આપાતમધુરાં મત્તામન્તકાં પુરુષસ્ય તામ્ ।

વિષકુભાકારરૂપામમૃતાસ્યાં ચ સન્તતમ્ ॥ ૩૩ ॥

હૃદયે ક્ષુરધારાભાં શશ્વન્મધુરભાષિણીમ્ ।

સ્વકાર્યપરિનિષ્પત્યૈ તત્પરા સતતં ચ તામ્ ॥ ૩૪ ॥

કાર્યાર્થે સ્વામિવશગામન્યથૈવાવશાં સદા ।

સ્વાન્તર્મલિનરૂપાં ચ પ્રસન્નવદનેક્ષણામ્ ॥ ૩૫ ॥

શ્રુતૌ પુરાણે યાસાં ચ ચરિત્રમતિદૂષિતમ્ ।

તાસુ કો વિશ્વસેત્રાણઃ પ્રજ્ઞાવાંશ્ચ દુરાશયઃ ॥ ૩૬ ॥

તાસાં કો વા રિપુર્મિત્રં પ્રાર્થયન્તિ નવં નવમ્ ।

દૃષ્ટ્વા સુવેષં પુરુષમિચ્છન્તિ હૃદયે સદા ॥ ૩૭ ॥

બાહ્યે સ્વાર્થં સતીત્વં ચ જ્ઞાપયન્તી પ્રયત્નતઃ ।

શશ્વત્કામા ચ રામા ચ કામાધારા મનોહરા ॥ ૩૮ ॥

બાહ્યે છલાત્પ્રેદયન્તી સ્વાન્તર્મૈથુનમાનસા ।

કાન્તં હસન્તી રહસિ બાહ્યેડતીવ સુલજ્જિતા ॥ ૩૯ ॥

मानिनी मैथुनाभावे कोपना कलङाङ्कुरा ।
 सुप्रीता भूरिसम्भोगात्स्वल्पमैथुनदुःखिता ॥ ४० ॥
 सुमिष्टान्नाच्छीततोयादाकाङ्क्षन्ती य मानसे ।
 सुन्दरं रसिकं कान्तं युवानं गुणिनं सदा ॥ ४१ ॥
 सुतात्परमभिस्नेहं कुर्वती रसिकोपरि ।
 प्राणाधिकं प्रियतमं सम्भोगकुशलं प्रियम् ॥ ४२ ॥
 पश्यन्ती रिपुतुल्यं य वृद्धं वा मैथुनाक्षमम् ।
 कलहं कुर्वती शस्त्रतेन सार्धं सुकोपना ॥ ४३ ॥
 वायया भक्षयन्ती तं सर्प आभुमिवोल्बलाम् ।
 दुःसाहसस्वरूपा य सर्वदोषाश्रया सदा ॥ ४४ ॥
 भ्रष्टविषणुशिवादीनां दुःसाध्या मोहउपिणी ।
 तपोमार्गार्गला शस्त्रभोक्षद्वारकपाटिका ॥ ४५ ॥
 उरेर्भक्तिव्यवलिता सर्वमायाकरिण्डिका ।
 संसारकारागारे य शस्त्रनिगडउपिणी ॥ ४६ ॥
 छन्द्रजालस्वरूपा य मिथ्या य स्वप्नरूपिणी ।
 भिभ्रती बाढ्यसौन्दर्यमधोऽङ्गमतिकुत्सितम् ॥ ४७ ॥
 नानाविष्टमूत्रपूयानामाधारं भलसंयुतम् ।
 दुर्गन्धिदोषसंयुक्तं रक्तारक्तमसंस्कृतम् ॥ ४८ ॥
 मायारूपा मायिनां य विधिना निर्मिता पुरा ।
 विषरूपा मुमुक्षूणामदृश्याप्यभिवाञ्छिताम् ॥ ४९ ॥
 छत्युक्त्वा तुलसी तं तु विरराम य नारद ।
 सस्मितः शङ्खयूडश्च प्रवक्तुमुपयङ्गमे ॥ ५० ॥
 शङ्खयूड उवाच ।
 त्वया यत्कथितं देवि न य सर्वमलीककम् ।
 किञ्चित्सत्यमलीकं य किञ्चिन्मतो निशामय ॥ ५१ ॥
 निर्मितं द्विविधं धात्रा स्त्रीरूपं सर्वमोहनम् ।
 कृत्वा रूपं वास्तवं य प्रशस्यं याप्रशंसितम् ॥ ५२ ॥
 लक्ष्मीः सरस्वती दुर्गा सावित्री राधिकादिका ।

સૃષ્ટિસૂત્રસ્વરૂપા ચ આદ્યા સૃષ્ટિર્વિનિર્મિતા ॥ ૫૩ ॥

એતાસામંશરૂપં ચ સ્ત્રીરૂપં વાસ્તવં સ્મૃતમ્ ।

તત્પ્રશસ્યં યશોરૂપં સર્વમંગલકારકમ્ ॥ ૫૪ ॥

શતરૂપા દેવહૂતી સ્વધા સ્વાહા ચ દક્ષિણા ।

છાયાવતી રોહિણી ચ વરુણાની શયી તથા ॥ ૫૫ ॥

કુબેરસ્ય ચ પત્ની યાપ્યદિતિશ્ચ દિતિસ્તથા ।

લોપામુદ્રાનસૂયા ચ કોટભી તુલસી તથા ॥ ૫૬ ॥

અહલ્યારુન્ધતી મેના તારા મન્દોદરી તથા ।

દમયન્તી વેદવતી ગડ્ગા ચ મનસા તથા ॥ ૫૭ ॥

પુષ્ટિસ્તુષ્ટિઃ સ્મૃતિર્મેધા કાલિકા ચ વસુન્ધરા ।

ષષ્ઠી મંગલચણ્ડી ચ મૂર્તિશ્ચ ધર્મકામિની ॥ ૫૮ ॥

સ્વસ્તિઃ શ્રદ્ધા ચ શાન્તિશ્ચ કાન્તિઃ ક્ષાન્તિસ્તથા પરા ।

નિદ્રા તન્દ્રા ક્ષુત્પિપાસા સન્ધ્યા રાત્રિદિનાનિ ચ ॥ ૫૯ ॥

સમ્પત્તિર્ધૃતિકીર્તી ચ ક્રિયા શોભા પ્રભા શિવા ।

યત્સ્ત્રીરૂપં ચ સમ્ભૂતમુત્તમં તુ યુગે યુગે ॥ ૬૦ ॥

કલાકલાંશરૂપં ચ સ્વર્વેશ્યાદિકમેવ ચ ।

તદપ્રશસ્યં વિશ્વેષુ પુંશ્ચલીરૂપમેવ ચ ॥ ૬૧ ॥

સત્ત્વપ્રધાનં ચદ્રૂપં તદ્યુક્તં ચ પ્રભાવતઃ ।

તદ્યુત્તમં ચ વિશ્વેષુ સાધ્વીરૂપં પ્રશંસિતમ્ ॥ ૬૨ ॥

તદ્દાસ્તવં ચ વિજ્ઞેયં પ્રવદન્તિ મનીષિણઃ ।

રજોરૂપં તમોરૂપં કલાસુ વિવિધં સ્મૃતમ્ ॥ ૬૩ ॥

મધ્યમા રજસશ્ચાંશાસ્તાસ્તુ ભોગેષુ લોલુપાઃ ।

સુખસમ્ભોગવશ્યાશ્ચ સ્વકાર્યે નિરતાઃ સદા ॥ ૬૪ ॥

કપટા મોહકારિણ્યો ધર્માર્થવિમુખાઃ સદા ।

રજોરૂપસ્ય સાધ્વીત્વમતો નૈવોપજાયતે ॥ ૬૫ ॥

ઇદં મધ્યમરૂપં ચ પ્રવદન્તિ મનીષિણઃ ।

તમોરૂપં દુર્નિવાર્યમધમં તદ્વિદુર્બુધાઃ ॥ ૬૬ ॥

ન પૃચ્છતિ કુલે જાતઃ પાણ્ડિતશ્ચ પરસ્ત્રિયમ્ ।
 નિર્જને નિર્જલે વાપિ રહસ્યપિ પરસ્ત્રિયમ્ ॥ ૬૭ ॥
 આગચ્છામિ ત્વત્સમીપમાણયા બ્રહ્મણોઽધુના ।
 ગાન્ધર્વેણ વિવાહેન ત્વાં ગ્રહીષ્યામિ શોભને ॥ ૬૮ ॥
 અહમેવ શરૂખચૂડો દેવવિદ્રાવકારકઃ ।
 દનુર્વંશ્યો વિશેષેણ સુદામાહં હરેઃ પુરા ॥ ૬૯ ॥
 અહમષ્ટસુ ગોપેષુ ગોપોઽપિ પાર્ષદેષુ ચ ।
 અધુના દાનવેન્દ્રોઽહં રાધિકાયાશ્ચ શાપતઃ ॥ ૭૦ ॥
 જાતિસ્મરોઽહં જાનામિ કૃષ્ણમન્ત્રપ્રભાવતઃ ।
 જાતિસ્મરા ત્વં તુલસી સમ્ભુક્તા હરિણા પુરા ॥ ૭૧ ॥
 ત્વમેવ રાધિકાકોપાજજાતાસિ ભારતે ભુવિ ।
 ત્વાં સમ્ભોક્તુમુત્સુકોઽહં નાલં રાધાભયાત્તતઃ ॥ ૭૨ ॥
 ઇત્યેવમુક્ત્વા સ પુમાન્વિરરામ મહાભુને ।
 સસ્મિતં તુલસી તુષ્ટા પ્રવક્તુમુપચક્રમે ॥ ૭૩ ॥
 તુલસ્યુવાચ ।
 એવંવિધો બુધો નિત્યં વિશ્વેષુ ચ પ્રશંસિતઃ ।
 કાન્તમેવંવિધં કાન્તા શશ્વદિચ્છતિ કામતઃ ॥ ૭૪ ॥
 ત્વયાહમધુના સત્યં વિચારેણ પરાજિતા ।
 સ નિન્દિતશ્ચાપ્યશુચિર્યઃ પુમાંશ્ચ સ્ત્રિયા જિતઃ ॥ ૭૫ ॥
 નિન્દન્તિ પિતરો દેવા બાન્ધવાઃ સ્ત્રીજિતં નરમ્ ।
 સ્ત્રીજિતં મનસા માતા પિતા ભ્રાતા ચ નિન્દતિ ॥ ૭૬ ॥
 શુદ્ધો વિપ્રો દશાહેન જાતકે મૃતકે યથા ।
 ભૂમિપો દ્વાદશાહેન વૈશ્યઃ પચ્ચદશાહતઃ ॥ ૭૭ ॥
 શૂદ્રો માસેન વેદેષુ માતૃવદ્દીનસકુરઃ ।
 અશુચિઃ સ્ત્રીજિતઃ શુદ્ધ્યેચ્ચિતાદહનકાલતઃ ॥ ૭૮ ॥
 ન ગર્હન્તીચ્છયા તસ્ય પિતરઃ પિણ્ડતર્પણમ્ ।
 ન ગર્હન્ત્યેવ દેવાશ્ચ તસ્ય પુષ્પજલાદિકમ્ ॥ ૭૯ ॥
 કિં વા જ્ઞાનેન તપસા જપહોમપ્રપૂજનૈઃ ।

કિં વિદ્યાયા ચ યશસા સ્ત્રીભિર્યસ્ય મનો હૃતમ્ ॥ ૮૦ ॥

વિદ્યાપ્રભાવજ્ઞાનાર્થ મયા ત્વં ચ પરીક્ષિતઃ ।

કૃત્વા પરીક્ષાં કાન્તસ્ય વૃણોતિ કામિની વરમ્ ॥ ૮૧ ॥

વરાય ગુણહીનાય વૃદ્ધાયાજ્ઞાનિને તથા ।

દરિદ્રાય ચ મૂર્ખાય રોગિણે કુત્સિતાય ચ ॥ ૮૨ ॥

અત્યન્તકોપયુક્તાય વાત્યન્તદુર્મુખાય ચ ।

પડ્ગવે ચાડ્ગહીનાય ચાન્ધાય બધિરાય ચ ॥ ૮૩ ॥

જડાય ચૈવ મૂકાય કલીબતુલ્યાય પાપિને ।

બ્રહ્મહત્યાં લભેત્સોઽપિ સ્વકન્યાં પ્રદદાતિ યઃ ॥ ૮૪ ॥

શાન્તાય ગુણિને ચૈવ યૂને ચ વિદુષેઽપિ ચ ।

સાધવે ચ સુતાં દત્વા દશયજ્ઞકૃત્વં લભેત્ ॥ ૮૫ ॥

યઃ કન્યાપાલનં કૃત્વા કરોતિ યદિ વિક્રયમ્ ।

વિક્રેતા ધનલોભેન કુભ્મીપાકં સ ગચ્છતિ ॥ ૮૬ ॥

કન્યામૂત્રં પુરીષં ચ તત્ર ભક્ષતિ પાતકી ।

કૃમિભિર્દશિતઃ કાકેર્યાવદિન્દ્રાશ્ચતુર્દશ ॥ ૮૭ ॥

તદન્તે વ્યાધિસંયુક્તઃ સ લભેજ્જન્મ નિશ્ચિતમ્ ।

વિકીર્ણાતિ માંસભારં વહત્યેવ દિવાનિશમ્ ॥ ૮૮ ॥

ઇત્યેવમુક્ત્વા તુલસી વિરરામ તપોનિધે ।

બ્રહ્મોવાચ ।

કિં કરોષિ શઙ્ખચૂડ સંવાદમનયા સહ ॥ ૮૯ ॥

ગાન્ધર્વેણ વિવાહેન ત્વં ચાસ્થા ગ્રહણં કુરુ ।

પુરુષેષ્વસિ રત્નં ત્વં સ્ત્રીષુ રત્નં ત્વિયં સતી ॥ ૯૦ ॥

વિદગ્ધાયા વિદગ્ધેન સડ્ગમો ગુણવાન્ભવેત્ ।

નિર્વિરોધસુખં રાજન્ કો વા ત્યજતિ દુર્લભમ્ ॥ ૯૧ ॥

યોઽવિરોધસુખત્યાગી સ પશુર્નાત્ર સંશયઃ ।

કિં પરીક્ષસિ ત્વં કાન્તમીદૃશં ગુણિનં સતિ ॥ ૯૨ ॥

દેવાનામસુરાણાં ચ દાનવાનાં વિમર્દકમ્ ।

યથા લક્ષ્મીશ્ચ લક્ષ્મીશે યથા કૃષ્ણે ચ રાધિકા ॥ ૯૩ ॥

યથા મયિ ચ સાવિત્રી ભવાની ચ ભવે યથા ।
 યથા ધરા વરાહે ચ દક્ષિણા ચ યથાધ્વરે ॥ ૯૪ ॥
 ધધાત્રેરનસૂયા ચ દમયન્તી યથા નલે ।
 રોહિણી ચ યથા ચન્દ્રે યથા કામે રતિઃ સતી ॥ ૯૫ ॥
 યથાદિતિઃ કશ્યપે ચ વસિષ્ઠેઽરુન્ધતી સખી ।
 યથાહલ્યા ગૌતમે ચ દેવહૂતિશ્ચ કર્દમે ॥ ૯૬ ॥
 યથા બૃહસ્પતૌ તારા શતરૂપા મનૌ યથા ।
 યથા ચ દક્ષિણા યજ્ઞે યથા સ્વાહા હુતાશને ॥ ૯૭ ॥
 યથા શયી મહેન્દ્રે ચ યથા પુષ્ટિર્ગણેશ્વરે ।
 દેવસેના યથા સ્કન્દે ધર્મે ભૂર્તિર્યથા સતી ॥ ૯૮ ॥
 સૌભાગ્યા સુપ્રિયા ત્વં ચ શઙ્ખચૂડે તથા ભવ ।
 અનેન સાર્ધં સુચિરં સુન્દરેણ ચ સુન્દરિ ॥ ૯૯ ॥
 સ્થાને સ્થાને વિહારં ચ યથેચ્છં કુરુ સન્તતમ્ ।
 પશ્ચાત્પ્રાપ્યસિ ગોલોકે શ્રીકૃષ્ણં પુનરેવ ચ ।
 ચતુર્ભુજં ચ વૈકુણ્ઠે શઙ્ખચૂડે મૃતે સતિ ॥ ૧૦૦ ॥
 ઇતિ શ્રીમદ્દેવીભાગવતે મહાપુરાણેઽષ્ટાદશસાહસ્ર્યાં
 સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે શઙ્ખચૂડેન સહ
 તુલસ્યાઃ સઙ્ગતિવર્ણનં નામાષ્ટાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૯.૧૮ ॥

૯.૧૯ એકોનવિંશોઽધ્યાયઃ । શઙ્ખચૂડેન સહ તુલસીસઙ્ગમવર્ણનમ્ ।

નારદ ઉવાચ ।
 વિચિત્રમિદમાખ્યાનં ભવતા સમુદાહૃતમ્ ।
 શ્રુતેન યેન મે તૃપ્તિર્ન કદાપિ હિ જાયતે ॥ ૧ ॥
 તતઃ પરં તુ યજ્જાતં તત્ત્વં વદ મહામતે ।
 શ્રીનારાયણ ઉવાચ ।
 ઇત્યેવમાશિષં દત્વા સ્વાલયં ચ યયૌ વિધિઃ ॥ ૨ ॥
 ગાન્ધર્વેણ વિવાહેન જગૃહે તાં ચ દાનવઃ ।

સ્વર્ગે દુન્દુભિવાદ્યં ચ પુષ્પવૃષ્ટિર્ભૂવ ૭ ॥ ૩ ॥
 સ રેમે રામયા સાર્ધં વાસગેહે મનોરમે ।
 મૂર્ચ્છાં સા પ્રાપ તુલસી નવસઙ્ગમસઙ્ગતા ॥ ૪ ॥
 નિમગ્ના નિર્જલે સાધ્વી સમ્ભોગસુખસાગરે ।
 ચતુષ્ષ્ટિકલામાનં ચતુષ્ષ્ટિવિધં સુખમ્ ॥ ૫ ॥
 કામશાસ્ત્રે યન્નિરુક્તં રસિકાનાં યથેષ્ણિતમ્ ।
 અઙ્ગપ્રત્યઙ્ગસંશ્લેષપૂર્વકં સ્ત્રીમનોહરમ્ ॥ ૬ ॥
 તત્સર્વં રસશૃંગારં ચકાર રસિકેશ્વરઃ ।
 અતીવ રમ્યદેશે ચ સર્વજન્તુવિવર્જિતે ॥ ૭ ॥
 પુષ્પચન્દનતલ્પે ચ પુષ્પચન્દનવાયુના ।
 પુષ્પોદાને નદીતીરે પુષ્પચન્દનચર્ચિતે ॥ ૮ ॥
 ગહીત્વા રસિકો રાસે પુષ્પચન્દનચર્ચિતામ્ ।
 ભૂષિતો ભૂષણેનૈવ રત્નભૂષણભૂષિતામ્ ॥ ૯ ॥
 સુરતે વિરતિર્નાસ્તિ તથોઃ સુરતિવિજ્ઞયોઃ ।
 જહાર માનસં ભર્તુર્લોલયા લીલયા સતી ॥ ૧૦ ॥
 ચેતનાં રસિકાયાશ્ચ જહાર રસભાવવિત્ ।
 વક્ષસશ્ચન્દનં રાજાસ્તિલકં વિજહાર સા ॥ ૧૧ ॥
 સ ચ જહાર તસ્યાશ્ચ સિન્દૂરં બિન્દુપુત્રકમ્ ।
 તદ્વક્ષસ્યુરોજે ચ નખરેખાં દદૌ મુદા ॥ ૧૨ ॥
 સા દદૌ તદ્દામપાર્શ્વે કરભૂષણલક્ષણમ્ ।
 રાજા તદોષપુટકે દદૌ રદનદંશનમ્ ॥ ૧૩ ॥
 તદ્ગણ્ડયુગલે સા ચ પ્રદદૌ તચ્ચતુર્ગુણમ્ ।
 આલિઙ્ગનં ચુમ્બનં ચ જઙ્ઘાદિર્મર્દનં તથા ॥ ૧૪ ॥
 એવં પરસ્પરં કીડાં ચક્રતુસ્તૌ વિજાનતૌ ।
 સુરતે વિરતે તૌ ચ સમુત્થાય પરસ્પરમ્ ॥ ૧૫ ॥
 સુવેષં ચક્રતુસ્તત્ર યદ્યન્મનસિ વાગ્છિતમ્ ।
 ચન્દનૈઃ કુકુમારક્તૈઃ સા તસ્ય તિલકં દદૌ ॥ ૧૬ ॥

सर्वाङ्गे सुन्दरे रम्ये यकार यानुलेपनम् ।
 सुवासं यैव ताम्बूलं वह्निशुद्धे य वाससी ॥ १७ ॥
 पारिजातस्य कुसुमं जरारोगहरं परम् ।
 अभूल्यरत्ननिर्माणमङ्गुलीयकमुत्तमम् ॥ १८ ॥
 सुन्दरं य मणिवरं त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ।
 दासी तवाढमित्येवं समुख्यार्य पुनः पुनः ॥ १९ ॥
 ननाम परया भक्त्या स्वामिनं गुणशालिनम् ।
 सस्मिता तन्मुष्णाम्भोजं लोचनाभ्यां पुनः पुनः ॥ २० ॥
 निमेषरक्षिताभ्यां याप्यपश्यत्कामसुन्दरम् ।
 स य तां य समाकृष्य यकार वक्षसि प्रियाम् ॥ २१ ॥
 सस्मितं वाससास्थन्नं ददर्श मुष्णपङ्कजम् ।
 युयुम्भ कठिने गण्डे बिम्बोज्ञौ पुनरेव य ॥ २२ ॥
 ददौ तस्यै वस्त्रयुग्मं वरुणादाहृतं य यत् ।
 तदाहृतां रत्नमालां त्रिषु लोकेषु दुर्लभाम् ॥ २३ ॥
 ददौ मञ्जरयुग्मं य स्वाढाया आहृतं य यत् ।
 केयूरयुग्मं छायाया रोहिण्याश्चैव कुण्डलम् ॥ २४ ॥
 अङ्गुलीयकरत्नानि रत्याश्च करभूषणम् ।
 शङ्खं य रुचिरे चित्रं यद्दत्तं विश्वकर्माण ॥ २५ ॥
 विशित्रपद्मकश्रेणीं शय्यां यापि सुदुर्लभाम् ।
 भूषणानि य दत्त्वा स भूपो षासं यकार उ ॥ २६ ॥
 निर्ममे कबरीभारे तस्या माङ्गल्यभूषणम् ।
 सुचित्रं पत्रकं गण्डमण्डलेऽस्याः समं तथा ॥ २७ ॥
 यन्द्रलेपात्रिभिर्युक्तं यन्त्रेण सुगन्धिना ।
 परीतं परितश्चित्रैः सार्धं कुङ्कुमबिन्दुभिः ॥ २८ ॥
 ज्वलत्प्रदीपाकारं य सिन्दूरतिलकं ददौ ।
 तत्पादपद्मयुगले स्थलपद्मविनिन्दिते ॥ २९ ॥
 चित्रालक्तकरागं य नभरेषु ददौ मुदा ।
 स्ववक्षसि मुहुर्न्यस्य सरागं यरणाम्भुजम् ॥ ३० ॥

હે દેવિ તવ દાસોઽહમિત્યુચ્ચાર્ય પુનઃ પુનઃ ।
 રત્નભૂષિતહસ્તેન તાં ચ કૃત્વા સ્વવક્ષસિ ॥ ૩૧ ॥
 તપોવનં પરિત્યજ્ય રાજા સ્થાનાન્તરં યયૌ ।
 મલયે દેવનિલયે શૈલે શૈલે તપોવને ॥ ૩૨ ॥
 સ્થાને સ્થાનેઽતિરમ્યે ચ પુષ્પોદાને ચ નિર્જને ।
 કન્દરે કન્દરે સિન્ધુતીરે ચૈવાતિસુન્દરે ॥ ૩૩ ॥
 પુષ્પભદ્રાનદીતીરે નીરવાતમનોહરે ।
 પુલિને પુલિને દિવ્યે નદ્યાં નદ્યાં નદે નદે ॥ ૩૪ ॥
 મધૌ મધુકરાણાં ચ મધુરધ્વનિનાદિતે ।
 વિસ્મન્દને સુરસને નન્દને ગન્ધમાદને ॥ ૩૫ ॥
 દેવોદાને નન્દને ચ ચિત્રચન્દનકાનને ।
 ચમ્પકાનાં કેતકીનાં માધવીનાં ચ માધવે ॥ ૩૬ ॥
 કુન્દાનાં માલતીનાં ચ કુમુદામ્ભોજકાનને ।
 કલ્પવૃક્ષે કલ્પવૃક્ષે પારિજાતવને વને ॥ ૩૭ ॥
 નિર્જને કાઞ્ચને સ્થાને ધન્યે કાઞ્ચનપર્વતે ।
 કાઞ્ચીવને કિઞ્જલકે કઞ્ચુકે કાઞ્ચનાકરે ॥ ૩૮ ॥
 પુષ્પચન્દનતલ્પેષુ પુંસ્કોકિલરુતશ્રુતે ।
 પુષ્પચન્દનસંયુક્તઃ પુષ્પચન્દનવાયુના ॥ ૩૯ ॥
 કામુક્યા કામુકઃ કામાત્સ રેમે રામયા સહ ।
 ન હિ તૃપ્તો દાનવેન્દ્રસ્તૃપ્તિં નૈવ જગામ સા ॥ ૪૦ ॥
 હવિષા કૃષ્ણવર્ત્મેવ વવૃધે મદનસ્તયોઃ ।
 તયા સહ સમાગત્ય સ્વાશ્રમં દાનવસ્તતઃ ॥ ૪૧ ॥
 રમ્યં કીડાલયં ગત્વા વિજહાર પુનઃ પુનઃ ।
 એવં સ બુભુજે રાજ્યં શઙ્ખચૂડઃ પ્રતાપવાન્ ॥ ૪૨ ॥
 એકમન્વન્તરં પૂર્ણ રાજરાજેશ્વરો મહાન્ ।
 દેવાનામસુરાણાં ચ દાનવાનાં ચ સન્તતમ્ ॥ ૪૩ ॥
 ગન્ધર્વાણાં કિન્નરાણાં રાક્ષસાનાં ચ શાન્તિદઃ ।

उताधिकारा देवाश्च यरन्ति भिक्षुका यथा ॥ ४४ ॥
 ते सर्वेऽतिविषण्णश्च प्रजग्मुर्ब्रह्मणः सभाम् ।
 वृत्तान्तं कथयामासू रुरुदुश्च भृशं भुङ्गुः ॥ ४५ ॥
 तदा ब्रह्मा सुरैः सार्धं जगाम शङ्करालयम् ।
 सर्वेशं कथयामास विधाता यन्द्रशेखरम् ॥ ४६ ॥
 ब्रह्मा शिवश्च तैः सार्धं वैकुण्ठं य जगाम उ ।
 दुर्लभं परमं धाम जराभृत्युद्धरं परम् ॥ ४७ ॥
 सम्प्राप य वरं द्वारमाश्रमाणां उदरेरुहो ।
 ददर्श द्वारपालांश्च रत्नसिंहासनस्थितान् ॥ ४८ ॥
 शोभितान्पीतवस्त्रैश्च रत्नभूषणभूषितान् ।
 वनमालान्वितान्सर्वान् श्यामसुन्दरविग्रहान् ॥ ४९ ॥
 शङ्खचक्रगदापद्मधरांश्चैव यतुर्भुजान् ।
 सस्मितास्मेरवक्त्रास्यान्यन्ननेत्रान्मनोहरान् ॥ ५० ॥
 ब्रह्मा तान्कथयामास वृत्तान्तं गमनार्थकम् ।
 तेऽनुज्ञां य ददुस्तस्मै प्रविवेश तदाज्ञया ॥ ५१ ॥
 अवेव षोडश द्वाराणि निरीक्ष्य कमलोद्भवः ।
 देवैः सार्धं तानतीत्य प्रविवेश उरः सभाम् ॥ ५२ ॥
 देवर्षिभिः पस्वितां पार्षदैश्च यतुर्भुजैः ।
 नारायणस्वरूपैश्च सर्वैः कौस्तुभभूषितैः ॥ ५३ ॥
 नवेन्दुमण्डलाकारां यतुरस्त्रां मनोहराम् ।
 मण्डीन्द्रहारनिर्माणां डीरासारसुशोभिताम् ॥ ५४ ॥
 अमूल्यरत्नभयितां रयितां स्वेच्छया उरः ।
 माण्डिक्यमालाजालाभां मुक्तापङ्क्तिविभूषिताम् ॥ ५५ ॥
 मण्डितां मण्डलाकारै रत्नदर्पणकोटिभिः ।
 विचित्रैश्चित्ररेखाभिर्नायित्रविचित्रिताम् ॥ ५६ ॥
 पद्मरागेन्द्ररयितां रुचिरां मणिपङ्क्तैः ।
 सोपानशतैर्युक्तां स्थमन्तकविनिर्मितैः ॥ ५७ ॥

પટ્ટસૂત્રગ્રન્થિયુક્તૈશ્ચારુચન્દનપલ્લવૈઃ ।
 ઇન્દ્રનીલસ્તમ્ભવર્ચેર્વૈષિતાં સુમનોહરામ્ ॥ ૫૮ ॥
 સદ્રત્નપૂર્ણકુંભમાનાં સમૂઠૈશ્ચ સમન્વિતામ્ ।
 પારિજાતપ્રસૂનાનાં માલાજાલૈર્વિરાજિતામ્ ॥ ૫૯ ॥
 કસ્તૂરીકુકુમારકૃતૈઃ સુગન્ધિચન્દનદ્રુમૈઃ ।
 સુસંસ્કૃતાં તુ સર્વત્ર વાસિતાં ગન્ધવાયુના ॥ ૬૦ ॥
 વિદ્યાધરીસમૂહાનાં નૃત્યજાલૈર્વિરાજિતામ્ ।
 સહસ્રયોજનાયામાં પરિપૂર્ણાં ચ કિકુરૈઃ ॥ ૬૧ ॥
 દદર્શ શ્રીહરિં બ્રહ્મા શકુરશ્ચ સુરૈઃ સહ ।
 વસન્તં તન્મધ્યદેશે યથેન્દુ તારકાવૃતમ્ ॥ ૬૨ ॥
 અમૂલ્યરત્નનિર્માણચિત્રસિંહાસને સ્થિતમ્ ।
 કિરીટિનં કુણ્ડલિનં વનમાલાવિભૂષિતમ્ ॥ ૬૩ ॥
 ચન્દનોક્ષિતસર્વાંગું બિભ્રતં કેલિપદ્મજમ્ ।
 પુરતો નૃત્યગીતં ચ પશ્યન્તં સસ્મિતં મુદા ॥ ૬૪ ॥
 શાન્તં સરસ્વતીકાન્તં લક્ષ્મીધૃતપદામ્બુજમ્ ।
 લક્ષ્મ્યા પ્રદત્તં તામ્બૂલં ભુક્તવન્તં સુવાસિતમ્ ॥ ૬૫ ॥
 ગડગયા પરયા ભક્ત્યા સેવિતં શ્વેતયામરૈઃ ।
 સર્વૈશ્ચ સ્તૂયમાનં ચ ભક્તિનમ્રાત્મકન્ધરૈઃ ॥ ૬૬ ॥
 એવં વિશિષ્ટં તં દૃષ્ટ્વા પરિપૂર્ણતમં પ્રભુમ્ ।
 બ્રહ્માદયઃ સુરાઃ સર્વે પ્રણમ્ય તુષ્ટુવુસ્તદા ॥ ૬૭ ॥
 પુલકાઞ્ચિતસર્વાંગાઃ સાશ્રુનેત્રાશ્ચ ગદ્ગદાઃ ।
 ભક્તાશ્ચ પરયા ભક્ત્યા ભીતા નમ્રાત્મકન્ધરાઃ ॥ ૬૮ ॥
 કૃતાઞ્જલિપુટો ભૂત્વા વિદ્યાતા જગતામપિ ।
 વૃત્તાન્તં કથયામાસ વિનયેન હરેઃ પુરઃ ॥ ૬૯ ॥
 હરિસ્તદ્રચનં શ્રુત્વા સર્વજ્ઞઃ સર્વભાવવિત્ ।
 પ્રહસ્યોવાચ બ્રહ્માણં રહસ્યં ચ મનોહરમ્ ॥ ૭૦ ॥
 શ્રીભગવાનુવાચ ।
 શઙ્ખચૂડસ્ય વૃત્તાન્તં સર્વ જાનામિ પદ્મજ ।

मद्भक्तस्य य गोपस्य मडातेजस्विनः पुरा ॥ ७१ ॥

शृणु तत्सर्ववृत्तान्तमितिडासं पुरातनम् ।

गोवोदस्यैव यरितं पापघ्नं पुण्यकारकम् ॥ ७२ ॥

सुदामा नाम गोपश्च पार्श्वदप्रवरौ मम ।

स प्राप दानवीं योनिं राधाशापात्सुदारुणात् ॥ ७३ ॥

तत्रैकदाउभगं स्वालयद्रासमण्डलम् ।

विरजामपि नीत्वा य मम प्राणाधिका परा ॥ ७४ ॥

सा मां विरजया सार्धं विज्ञाय किङ्करीमुभात् ।

पश्चात्कुङ्कुमा साजगाम न ददर्श य तत्र माम् ॥ ७५ ॥

विरजा य नदीतृपां मां ज्ञात्वा य तिरोहितम् ।

पुनर्जगाम सा दृष्ट्वा स्वालयं सन्निभिः सङ् ॥ ७६ ॥

मां दृष्ट्वा मन्दिरे देवी सुदामा सङ्गितं पुरा ।

भृशं सा भर्त्सयामास मौनीभूतं य सुस्थिरम् ॥ ७७ ॥

तच्छ्रुत्वासडमानश्च सुदामा तां युकोप उ ।

स य तां भर्त्सयामास कोपेन मम सनिधौ ॥ ७८ ॥

तच्छ्रुत्वा कोपयुक्ता सा रक्तपङ्कजलोचना ।

अङ्घ्रिर्तु यकाराङ्गां सन्नस्तं मम संसदि ॥ ७९ ॥

सम्प्रीलक्षं समुत्तस्थौ दूर्वारं तेजसोल्बणम् ।

अङ्घ्रिश्चकार तं तूर्णं जल्पन्तं य पुनः पुनः ॥ ८० ॥

सा य तत्ताडनं तासां श्रुत्वा रुष्टा शशाप उ ।

याङ्घ्रि रे दानवीं योनिमित्येवं दारुणं वयः ॥ ८१ ॥

तं गच्छन्तं शपन्तं य रुदन्तं मां प्राणम्य य ।

वारयामास तुष्टा सा रुदती कृपया पुनः ॥ ८२ ॥

उ वत्स तिष्ठ मा गच्छ क्व यासीति पुनः पुनः ।

समुन्मथ्यार्थं य तत्पश्चाज्जगाम सा य विकलवम् ॥ ८३ ॥

गोप्यश्च रुरुदुः सर्वा गोपाश्चापि सुदुःखिताः ।

ते सर्वे राधिका यापि तत्पश्चाद् बोधिता मया ॥ ८४ ॥

આયાસ્યતિ ક્ષણાર્ધેન કૃત્વા શાપસ્ય પાલનમ્ ।
 સુદામંસ્ત્વમિહાગચ્છેત્યુક્ત્વા સા ચ નિવારિતા ॥ ૮૫ ॥
 ગોલોકસ્ય ક્ષણાર્ધેન ચૈકં મન્વન્તરં ભવેત્ ।
 પૃથિવ્યાં જગતાં ધાતરિત્યેવ વચનં ધ્રુવમ્ ॥ ૮૬ ॥
 ઇત્યેવં શઙ્ખચૂડશ્ચ પુનસ્તત્રૈવ યાસ્યતિ ।
 મહાબલિષ્ઠો યોગેશઃ સર્વમાયાવિશારદઃ ॥ ૮૭ ॥
 મમ શૂલં ગૃહીત્વા ચ શીઘ્રં ગચ્છત ભારતમ્ ।
 શિવઃ કરોતુ સંહારં મમ શૂલેન રક્ષસઃ ॥ ૮૮ ॥
 મમૈવ કવચં કણ્ઠે સર્વમઙ્ગલકારકમ્ ।
 બિભર્તિ દાનવઃ શશ્વત્સંસારે વિજયી તતઃ ॥ ૮૯ ॥
 તસ્મિન્ બ્રહ્મન્ સ્થિતે ચૈવ ન કોઽપિ હિંસિતું ક્ષમઃ ।
 તદ્યાયનાં કરિષ્યામિ વિપ્રરૂપોઽહમેવ ચ ॥ ૯૦ ॥
 સતીત્વહાનિસ્તત્પત્ન્યા યત્ર કાલે ભવિષ્યતિ ।
 તત્રૈવ કાલે તન્મૃત્યુરિતિ દત્તો વરસ્ત્વયા ॥ ૯૧ ॥
 તત્પત્ન્યાશ્ચોદરે વીર્યમર્પયિષ્યામિ નિશ્ચિતમ્ ।
 તત્ક્ષણે ચૈવ તન્મૃત્યુર્ભવિષ્યતિ ન સંશયઃ ॥ ૯૨ ॥
 પશ્ચાત્સા દેહમુત્સજય ભવિષ્યતિ મમ પ્રિયા ।
 ઇત્યુક્ત્વા જગતાં નાથો દદૌ શૂલં હરાય ચ ॥ ૯૩ ॥
 શૂલં દત્વા યયૌ શીઘ્રં હરિરભ્યન્તરે મુદા ।
 ભારતં ચ યયુર્દેવા બ્રહ્મરુદ્રપુરોગમાઃ ॥ ૯૪ ॥
 ઇતિ શ્રીમદેવીભાગવતે મહાપુરાણેઽષ્ટાદશસાહસ્ર્યાં
 સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે શઙ્ખચૂડેન સહ
 તુલસીસઙ્ગમવર્ણનં નામૈકોનવિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૯૧૯ ॥

૯.૨૦ વિંશોઽધ્યાયઃ । શઙ્ખચૂડેન સહ દેવાનાં સઙ્ગ્રામોદ્યોગવર્ણનમ્ ।

શ્રીનારાયણ ઉવાચ ।
 બ્રહ્મા શિવં સન્નિયોજય સંહારે દાનવસ્ય ચ ।
 જગામ સ્વાલયં તૂર્ણં યથાસ્થાનં સુરોત્તમાઃ ॥ ૧ ॥

ચન્દ્રભાગાનદીતીરે વટમૂલે મનોહરે ।
 તત્ર તસ્થૌ મહાદેવો દેવવિસ્તારહેતવે ॥ ૨ ॥
 દૂતં કૃત્વા ચિત્રરથં ગન્ધર્વેશ્વરમીક્ષિતમ્ ।
 શીઘ્રં પ્રસ્થાપયામાસ શઙ્ખચૂડાન્તિકં મુદા ॥ ૩ ॥
 સર્વેશ્વરાણ્યા શીઘ્રં યયૌ તન્નગરં પરમ્ ।
 મહેન્દ્રનગરોત્કૃષ્ટ કુબેરભવનાધિકમ્ ॥ ૪ ॥
 પગ્ધ્યયોજનવિસ્તીર્ણૈ દૈર્ઘ્યં તદ્ દ્વિગુણં ભવેત્ ।
 સ્ફુટિકાકારમણિભિર્નિર્મિતં યાનવેષ્ટિતમ્ ॥ ૫ ॥
 સપ્તભિઃ પરિખાભિશ્ચ દુર્ગાભિઃ સમન્વિતમ્ ।
 જ્વલદગ્નિનિભૈઃ શશ્વત્કલ્પિતં રત્નકોટિભિઃ ॥ ૬ ॥
 યુક્તં ચ વીથીશતકૈર્મણિવેદિવિચિત્રિતૈઃ ।
 પરિતો વણિજાં સૌધૈર્નાનાવસ્તુવિરાજિતૈઃ ॥ ૭ ॥
 સિન્દૂરાકારમણિભિર્નિર્મિતૈશ્ચ વિચિત્રિતૈઃ ।
 ભૂષિતં ભૂષિતૈર્દિવ્યૈરાશ્રમૈઃ શતકોટિભિઃ ॥ ૮ ॥
 ગત્વા દદર્શ તન્મધ્યે શઙ્ખચૂડાલયં પરમ્ ।
 અતીવ વલયાકારં યથા પૂર્ણેન્દુમણ્ડલમ્ ॥ ૯ ॥
 જ્વલદગ્નિશિખાક્તાભિઃ પરિખાભિશ્ચતસૃભિઃ ।
 તદુર્ગમં ચ શત્રૂણામન્યેષાં સુગમં સુખમ્ ॥ ૧૦ ॥
 અત્યુચ્ચૈર્ગંગનસ્પર્શિમણિશઙ્ગવિરાજિતમ્ ।
 રાજિતં દ્વાદશદ્વારૈર્દ્વારપાલસમન્વિતમ્ ॥ ૧૧ ॥
 મણીન્દ્રસારનિર્માણૈઃ શોભિતં લક્ષમન્દિરૈઃ ।
 શોભિતં રત્નસોપાનૈ રત્નસ્તમ્ભવિરાજિતમ્ ॥ ૧૨ ॥
 તદ્ દૃષ્ટ્વા પુષ્પદન્તોઽપિ વરં દ્વારં દદર્શ સઃ ।
 દ્વારે નિયુક્તં પુરુષં શૂલહસ્તં ચ સસ્મિતમ્ ॥ ૧૩ ॥
 તિષ્ઠન્તં પિઙ્ગલાક્ષં ચ તામ્રવર્ણં ભયકુરમ્ ।
 કથયામાસ વૃત્તાન્તં જગામ તદનુજાયા ॥ ૧૪ ॥
 અતિક્રમ્ય ચ તદ્દ્વારં જગામાભ્યન્તરં પુનઃ ।
 ન કોઽપિ રક્ષતિ શ્રુત્વા દૂતરૂપં રણસ્ય ચ ॥ ૧૫ ॥

ગત્વા સોડભ્યન્તરદ્વારં દ્વારપાલમુવાચ હ ।
 રણસ્ય સર્વવૃત્તાન્તં વિજ્ઞાપયત માચિરમ્ ॥ ૧૬ ॥
 સ ચ તં કથયિત્વા ચ દૂતો ગન્તુમુવાચ હ ।
 સ ગત્વા શઙ્ખચૂડં તં દદર્શ સુમનોહરમ્ ॥ ૧૭ ॥
 રાજમણ્ડલમધ્યસ્થં સ્વાર્ણસિંહાસને સ્થિતમ્ ।
 મણીન્દ્રરચિતં દિવ્યં રત્નદણ્ડસમન્વિતમ્ ॥ ૧૮ ॥
 રત્નકૃત્રિમપુષ્પૈશ્ચ પ્રશસ્તૈઃ શોભિતં સદા ।
 ભૃત્યેન મસ્તકન્યસ્તં સ્વાર્ણચ્છત્રં મનોહરમ્ ॥ ૧૯ ॥
 સેવિતં પાર્ષદગણૈ રુચિરૈઃ શ્વેતયામરૈઃ ।
 સુવેષં સુન્દરં રમ્યં રત્નભૂષણભૂષિતમ્ ॥ ૨૦ ॥
 માલ્યેન લેપનં સૂક્ષ્મં સુવસ્ત્રં દધતં મુને ।
 દાનવેન્દ્રૈઃ પરિવૃતં સુવેષૈશ્ચ ત્રિકોટિભિઃ ॥ ૨૧ ॥
 શતકોટિભિરન્યૈશ્ચ ભ્રમદ્ભિરસ્ત્રપાણિભિઃ ।
 ઐવમ્ભૂતઞ્ચ તં દૃષ્ટ્વા પુષ્પદન્તઃ સવિસ્મયઃ ॥ ૨૨ ॥
 ઉવાચ સ ચ વૃત્તાન્તં યદુક્તં શકુરેણ ચ ।
 પુષ્પદન્ત ઉવાચ ।
 રાજેન્દ્ર શિવભૃત્યોડહં પુષ્પદન્તાભિધઃ પ્રભો ॥ ૨૩ ॥
 યદુક્તં શકુરેણૈવ તદ્ બ્રવીમિ નિશામય ।
 રાજ્યં દેહિ ચ દેવાનામધિકારં ચ સામ્પ્રતમ્ ॥ ૨૪ ॥
 દેવાશ્ચ શરણાપન્ના દેવેશં શ્રીહરિં પરમ્ ।
 હરિર્દત્ત્વાસ્ય શૂલં ચ તેન પ્રસ્થાપિતઃ શિવઃ ॥ ૨૫ ॥
 પુષ્પભદ્રાનદીતીરે વટમૂલે ત્રિલોચનઃ ।
 વિષયં દેહિ તેષાં ચ યુદ્ધં વા કુરુ નિશ્ચિતમ્ ॥ ૨૬ ॥
 ગત્વા વક્ષ્યામિ કિં શમ્ભુમથ તદ્વદ મામપિ ।
 દૂતસ્ય વચનં શ્રુત્વા શઙ્ખચૂડઃ પ્રહસ્ય ચ ॥ ૨૭ ॥
 પ્રભાતેડહં ગમિષ્યામિ ત્વં ચ ગચ્છેત્યુવાચ હ ।
 સ ગત્વોવાચ તં તૂર્ણ વટમૂલસ્થમીશ્વરમ્ ॥ ૨૮ ॥

शङ्खयूडस्य वयनं तदीयं तन्मुपोदितम् ।
 अेतस्मिन्नन्तरे स्कन्द आजगाम शिवान्तिकम् ॥ २८ ॥
 वीरभद्रश्च नन्दी य मलाकालः सुभद्रकः ।
 विशालाक्षश्च आशश्च पिङ्गलाक्षो विकम्पनः ॥ ३० ॥
 विरूपो विकृतिश्चैव मण्डिभद्रश्च बाष्कलः ।
 कपिलाभ्यो दीर्घदंष्ट्रो विकटस्ताम्रलोचनः ॥ ३१ ॥
 कालकण्ठो भलीभद्रः कालजिह्वः कुटीयरः ।
 भलोन्मत्तो रणश्लाघी दुर्जयो दुर्गमस्तथा ॥ ३२ ॥
 अष्टौ य भैरवा रौद्रा रुद्राश्चैकादश स्मृताः ।
 वसवोऽष्टौ वासवश्च आदित्या द्वादश स्मृताः ॥ ३३ ॥
 दुताशनश्च यन्द्रश्च विश्वकर्माश्विनौ य तौ ।
 कुबेरश्च यमश्चैव जयन्तो नलकूबरः ॥ ३४ ॥
 वायुश्च वरुणश्चैव बुधश्च मङ्गलस्तथा ।
 धर्मश्च शनिरीशानः कामदेवश्च वीर्यवान् ॥ ३५ ॥
 उग्रदंष्ट्रा योग्रदण्डा कोटरा डेटभी तथा ।
 स्वयं याष्टुभुजा देवी भद्रकाली भयङ्करी ॥ ३६ ॥
 रत्नेन्द्रसारनिर्माणाविमानोपरि संस्थिता ।
 रक्तवस्त्रपरीधाना रक्तमाल्यानुलेपना ॥ ३७ ॥
 नृत्यन्ती य डसन्ती य गायन्ती सुस्वरं मुदा ।
 अभयं ददाति भक्तोभ्योऽभया सा य भयं रिपुम् ॥ ३८ ॥
 भिन्नती विकटां जिह्वां सुलोलां योजनायताम् ।
 शङ्खयङ्कगदापद्मभङ्गयर्मधनुःशरान् ॥ ३९ ॥
 भर्परं वर्तुलाकारं गम्भीरं योजनायतम् ।
 त्रिशूलं गगनस्पर्शि शक्तिं य योजनायताम् ॥ ४० ॥
 मुद्गरं मुसलं वज्रं षेटं कलकमुज्ज्वलम् ।
 वैष्णवास्त्रं वारुणास्त्रं बाह्यं नागपाशकम् ॥ ४१ ॥
 नारायणास्त्रं गान्धर्वं ब्रह्मास्त्रं गारुडं तथा ।
 पर्जन्यास्त्रं पाशुपतं शृम्भाणास्त्रं य पार्वतम् ॥ ४२ ॥

માહેશ્વરાસ્ત્રં વાયવ્યં દણ્ડં સમ્મોહનં તથા ।
 અવ્યર્થમસ્ત્રકં દિવ્યં દિવ્યાસ્ત્રશતકં પરમ્ ॥ ૪૩ ॥
 આગત્ય તત્ર તસ્થૌ ચ યોગિનીનાં ત્રિકોટિભિઃ ।
 સાર્ધં ચ ડાકિનીનાં ચ વિકટાનાં ત્રિકોટિભિઃ ॥ ૪૪ ॥
 ભૂતપ્રેતપિશાચાશ્ચ કૂષ્માણ્ડા બ્રહ્મરાક્ષસાઃ ।
 વેતાલા રાક્ષસાશ્ચૈવ યક્ષાશ્ચૈવ તુ કિન્નરાઃ ॥ ૪૫ ॥
 તામિશ્વૈવ સહ સ્કન્દઃ પ્રણમ્ય ચન્દ્રશેખરમ્ ।
 પિતુઃ પાર્શ્વે સહાયાર્થં સમુવાસ તદાણયા ॥ ૪૬ ॥
 અથ દૂતે ગતે તત્ર શઙ્ખચૂડઃ પ્રતાપવાન્ ।
 ઉવાચ તુલસીં વાર્તાં ગત્વાભ્યન્તરમેવ ચ ॥ ૪૭ ॥
 રણવાર્તાં ચ સા શ્રુત્વા શુષ્કકણ્ઠોષ્ટતાલુકા ।
 ઉવાચ મધુરં સાધ્વી હૃદયેન વિદૂયતા ॥ ૪૮ ॥
 તુલસ્યુવાચ ।
 હે પ્રાણબન્ધો હે નાથ તિષ્ઠ મે વક્ષસિ ક્ષણમ્ ।
 હે પ્રાણાધિષ્ઠાતૃદેવ રક્ષ મે જીવિતં ક્ષણમ્ ॥ ૪૯ ॥
 ભુઙ્ક્ષ્વ જન્મ સમાસાધ્ય યન્મે મનસિ વાઙ્મિતમ્ ।
 પશ્યામિ ત્વાં ક્ષણં કિઞ્ચિલ્લોચનાભ્યાં ચ સાદરમ્ ॥ ૫૦ ॥
 આન્દોલયન્તે પ્રાણા મે મનો દગ્ધં ચ સન્તતમ્ ।
 દુઃસ્વપ્નશ્ચ મયા દૃષ્ટશ્ચાદૈવ ચરમે નિશિ ॥ ૫૧ ॥
 તુલસીવચનં શ્રુત્વા ભુક્ત્વા પીત્વા નૃપેશ્વર ।
 ઉવાચ વચનં પ્રાણો હિતં સત્યં ચથોચિતમ્ ॥ ૫૨ ॥
 શઙ્ખચૂડ ઉવાચ ।
 કાલેન યોજિતં સર્વં કર્મભોગનિબન્ધનમ્ ।
 શુભં હર્ષઃ સુખં દુઃખં ભયં શોકશ્ચ મઙ્ગલમ્ ॥ ૫૩ ॥
 કાલે ભવન્તિ વૃક્ષાશ્ચ સ્કન્ધવન્તશ્ચ કાલતઃ ।
 ક્રમેણ પુષ્પવન્તશ્ચ ફલવન્તશ્ચ કાલતઃ ॥ ૫૪ ॥
 તેષાં ફલાનિ પક્વાનિ પ્રભવન્ત્યેવ કાલતઃ ।

ते सर्वे कृलिताः काले पातं यान्ति यः कालतः ॥ ५५ ॥

काले भवन्ति विश्वानि काले नश्यन्ति सुन्दरि ।

कालात्स्रष्टा यः सृजति पाता पाति यः कालतः ॥ ५६ ॥

संछर्ता संछरेत्काले कमेष्टा सञ्चरन्ति ते ।

ब्रह्मविष्णुशिवादीनामीश्वरः प्रकृतिः परा ॥ ५७ ॥

स्रष्टा पाता यः संछर्ता स यात्मा कालनर्तकः ।

काले स एव प्रकृतिं स्वाभिन्नां स्वेच्छया प्रभुः ॥ ५८ ॥

निर्माय कृतवान्सर्वान्विश्वस्थांश्च यरायरां ।

सर्वेशः सर्वरूपश्च सर्वात्मा परमेश्वरः ॥ ५९ ॥

जनं जनेन जनिता जनं पाति जनेन यः ।

जनं जनेन हरते तं देवं भज साम्प्रतम् ॥ ६० ॥

यस्याज्ञाया वाति वातः शीघ्रगामी यः साम्प्रतम् ।

यस्याज्ञाया यः तपनस्तपत्येव यथाक्षणात् ॥ ६१ ॥

यथाक्षणां वर्षतीन्द्रो मृत्युश्चरति जन्तुषु ।

यथाक्षणां दहत्यग्निश्चन्द्रो भ्रमति शीतवान् ॥ ६२ ॥

मृत्योर्मृत्युं कालकालं यमस्य यः यमं परम् ।

विभुं स्रष्टुश्च स्रष्टारं मातुश्च मातृकं भवे ॥ ६३ ॥

संछर्तारं यः संछर्तुस्तं देवं शरणां व्रज ।

को वा बन्धुश्च केषां वा सर्वबन्धुं भज प्रिये ॥ ६४ ॥

अहं को वा यः त्वं का वा विधिना योजितः पुरा ।

त्वया सार्धं कर्मणा यः पुनस्तेन वियोजितः ॥ ६५ ॥

अज्ञानी कातरः शोके विपत्तौ न यः पण्डितः ।

सुषे द्रुषे भ्रमत्येव कालनेमिकमेष्टा यः ॥ ६६ ॥

नारायणां तं सर्वेशं कान्तं यास्यसि निश्चितम् ।

तपः कृतं यदर्थं यः पुरा बध्निकाश्रमे ॥ ६७ ॥

मया त्वं तपसा लब्धा ब्रह्मणस्तु वरेण यः ।

उत्थर्यै यत्तप तपो हरिं प्राप्स्यसि कामिनि ॥ ६८ ॥

વૃન્દાવને ચ ગોવિન્દ ગોલોકે ત્વં લભિષ્યસિ ।
 અહં ચાસ્થામિ તલ્લોકં તનું ત્યજ્વા ચ દાનવીમ્ ॥ ૬૯ ॥
 તત્ર દ્રક્ષ્યસિ માં ત્વં ચ દ્રક્ષ્યામિ ત્વાં ચ સામ્પ્રતમ્ ।
 અગમં રાધિકાશાપાદ્ભારતં ચ સુદુર્લભમ્ ॥ ૭૦ ॥
 પુનર્યાસ્થામિ તત્રૈવ કઃ શોકો મે શ્ણુ પ્રિયે ।
 ત્વં ચ દેહં પરિત્યજ્ય દિવ્યરૂપં વિધાય ચ ॥ ૭૧ ॥
 તત્કાલં પ્રાપ્સ્યસિ હરિં મા કાન્તે કાતરા ભવ ।
 ઇત્યુક્ત્વા ચ દિનાન્તે ચ તથા સાર્ધં મનોહરમ્ ॥ ૭૨ ॥
 સુષુપ્ત શોભને તલ્પે પુષ્પચન્દનચર્ચિતે ।
 નાનાપ્રકારવિભવં ચકાર રત્નમન્દિરે ॥ ૭૩ ॥
 રત્નપ્રદીપસંયુક્તે સ્ત્રીરત્નં પ્રાપ્ય સુન્દરીમ્ ।
 નિનાય રજનીં રાજા ક્રીડાકૌતુકમડ્ગલૈઃ ॥ ૭૪ ॥
 કૃત્વા વક્ષસિ તાં કાન્તાં રુદતીમતિદુઃખિતામ્ ।
 કૃશોદરીં નિરાહારાં નિમગ્નાં શોકસાગરે ॥ ૭૫ ॥
 પુનસ્તાં બોધયામાસ દિવ્યજ્ઞાનેન જ્ઞાનવિત્ ।
 પુરા કૃષ્ણેન યદ્દત્તં ભાણીરે તત્ત્વમુત્તમમ્ ॥ ૭૬ ॥
 સ ચ તસ્યૈ દદૌ સર્વં સર્વશોકહરં પરમ્ ।
 જ્ઞાનં સમ્પ્રાપ્ય સા દેવી પ્રસન્નવદનેક્ષણા ॥ ૭૭ ॥
 ક્રીડાં ચકાર હર્ષેણ સર્વં મત્વેતિ નશ્વરમ્ ।
 તૌ દમ્પતી ચ ક્રીડન્તૌ નિમગ્નૌ સુખસાગરે ॥ ૭૮ ॥
 પુલકાઞ્ચિતસર્વાડ્ગૌ મૂર્ચ્છિતૌ નિર્જને મુને ।
 અડ્ગપ્રત્યડ્ગસંયુક્તૌ સુપ્રીતૌ સુરતોત્સુકો ॥ ૭૯ ॥
 એકાડ્ગૌ ચ તથા તૌ દ્વૈ ચાર્ધનારીશ્વરો યથા ।
 પ્રાણેશ્વરં ચ તુલસી મેને પ્રાણાધિકં પરમ્ ॥ ૮૦ ॥
 પ્રાણાધિકાં ચ તાં મેને રાજા પ્રાણેશ્વરીં સતીમ્ ।
 તૌ સ્થિતૌ સુખસુમૌ ચ તન્દ્રિતૌ સુન્દરૌ સમૌ ॥ ૮૧ ॥
 સુવેષૌ સુખસમ્ભોગાદ્યેષ્ટૌ સુમનોહરૌ ।
 ક્ષણં સુચેતનૌ તૌ ચ કથયન્તૌ રસાશ્રયાત્ ॥ ૮૨ ॥

કથાં મનોરમાં દિવ્યાં હસન્તૌ ચ ક્ષણં પુનઃ ।
ક્ષણં ચ કેલિસંયુક્તૌ રસભાવસામન્વિતૌ ॥ ૮૩ ॥

સુરતે વિરતિર્નાસ્તિ તૌ તદ્વિષયપણ્ડિતૌ ।
સતતં જયયુક્તૌ દ્વૌ ક્ષણં નૈવ પરાજિતૌ ॥ ૮૪ ॥

ઇતિ શ્રીમદ્દેવીભાગવતે મહાપુરાણેઽષ્ટાદશસાહસ્ર્યાં
સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે નારાયણનારદસંવાદે શઙ્ખચૂડેન સહ
દેવાનાં સઙ્ગામોદ્યોગવાર્ણનં નામ વિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૯.૨૦ ॥

૯.૨૧ એકવિંશોઽધ્યાયઃ । શઙ્ખચૂડકૃતે પ્રબોધવાક્યવાર્ણનમ્ ।

શ્રીનારાયણ ઉવાચ ।
શ્રીકૃષ્ણં મનસા ધ્યાત્વા રક્ષઃ કૃષ્ણપરાયણઃ ।
બ્રાહ્મ્યે મુહૂર્તે ચોત્થાય પુષ્પતલ્પાન્મનોહરાત્ ॥ ૧ ॥
રાત્રિવાસઃ પરિત્યજ્ય સ્નાત્વા મઙ્ગલવારિણા ।
ઘૌતે ચ વાસસી ધૃત્વા કૃત્વા તિલકમુજજવલમ્ ॥ ૨ ॥
ચકારાભિક્રમાવશ્યમભીષ્ટદેવવન્દનમ્ ।
દધ્યાજયમધુલાજોશ્ચ દદર્શ વસ્તુ મઙ્ગલમ્ ॥ ૩ ॥
રતશ્રેષ્ઠં મણિશ્રેષ્ઠં વસ્ત્રશ્રેષ્ઠં ચ કાઞ્ચનમ્ ।
બ્રાહ્મણેભ્યો દદૌ ભક્ત્યા યથા નિત્યં ચ નારદ ॥ ૪ ॥
અમૂલ્યરત્નં ચત્તિગ્ચિન્મુક્તામાણિક્યહીરકમ્ ।
દદૌ વિપ્રાય ગુરવે યાત્રામઙ્ગલહેતવે ॥ ૫ ॥
ગજરત્નમશ્વરત્નં ધનરત્નં મનોહરમ્ ।
દદૌ સર્વં દરિદ્રાય વિપ્રાય મઙ્ગલાય ચ ॥ ૬ ॥
ભાણ્ડારાણાં સહસ્રાણિ નગરાણાં દ્વિલક્ષકમ્ ।
ગ્રામાણાં શતકોટિં ચ બ્રાહ્મણાય દદૌ મુદા ॥ ૭ ॥
પુત્રં કૃત્વા તુ રાજેન્દ્રં સર્વેષુ દાનવેષુ ચ ।
પુત્રં સમર્થ્ય ભાર્યા તાં રાજ્યં ચ સર્વસમ્પદમ્ ॥ ૮ ॥
પ્રજાનુચરસઙ્ઘં ચ ભાણ્ડારં વાહનાદિકમ્ ।

સ્વયં સત્રાહયુક્તશ્ચ ધનુષ્પાણિર્ભૂવ હ ॥ ૯ ॥
 ભૃત્યદ્વારા ક્રમેણૈવ ચકાર સૈન્યસઞ્ચયમ્ ।
 અશ્વાનાં ચ ત્રિલક્ષેણ લક્ષેણ વરહસ્તિનામ્ ॥ ૧૦ ॥
 રથાનામયુતેનૈવ ધાનુષ્કાણાં ત્રિકોટિભિઃ ।
 ત્રિકોટિભિર્વર્મિણાં ચ શૂલિનાં ચ ત્રિકોટિભિઃ ॥ ૧૧ ॥
 કૃતા સેનાપરિમિતા દાનવેન્દ્રેણ નારદ ।
 તથ્યાં સેનાપતિશ્ચૈવ યુદ્ધશાસ્ત્રવિશારદઃ ॥ ૧૨ ॥
 મહારથઃ સ વિજ્ઞેયો રથિનાં પ્રવરો રણે ।
 ત્રિલક્ષાક્ષૌહિણીસેનાપતિ કૃત્વા નરાધિપઃ ॥ ૧૩ ॥
 ત્રિંશદક્ષૌહિણીબાધં ભાણૌઘં ચ ચકાર હ ।
 બહિર્ભૂવ શિવિરાન્મનસા શ્રીહરિં સ્મરન્ ॥ ૧૪ ॥
 રત્નેન્દ્રસારનિર્માણાવિમાનમારુરોહ સઃ ।
 ગુરુવર્ગાન્યુરસ્કૃત્ય પ્રયયૌ શકુરાન્તિકમ્ ॥ ૧૫ ॥
 પુષ્પભદ્રાનદીતીરે યત્રાક્ષયવટઃ શુભઃ ।
 સિદ્ધાશ્રમં ચ સિદ્ધાનાં સિદ્ધિક્ષેત્રં ચ નારદ ॥ ૧૬ ॥
 કપિલસ્ય તપઃસ્થાનં પુણ્યક્ષેત્રે ચ ભારતે ।
 પશ્ચિમોદધિપૂર્વે ચ મલયસ્ય ચ પશ્ચિમે ॥ ૧૭ ॥
 શ્રીશૈલોત્તરભાગે ચ ગન્ધમાદનદક્ષિણે ।
 પઞ્ચયોજનવિસ્તીર્ણા દૈર્ઘ્યે શતગુણા તથા ॥ ૧૮ ॥
 શુદ્ધસ્ફટિકસઙ્કાશા ભારતે ચ સુપુણ્યદા ।
 શાશ્વતી જલપૂર્ણા ચ પુષ્પભદ્રા નદી શુભા ॥ ૧૯ ॥
 લવણાબ્ધિપ્રિયા ભાર્યા શશ્વત્સૌભાગ્યસંયુતા ।
 શરાવતીમિશ્રિતા ચ નિર્ગતા સા હિમાલયાત્ ॥ ૨૦ ॥
 ગોમતી વામતઃ કૃત્વા પ્રવિષ્ટા પશ્ચિમોદધૌ ।
 તત્ર ગત્વા શઙ્ખચૂડો દદર્શ ચન્દ્રશેખરમ્ ॥ ૨૧ ॥
 વટમૂલે સમાસીનં સૂર્યકોટિસમપ્રભમ્ ।
 કૃત્વા યોગાસનં દૃષ્ટ્વા મુદ્રાયુક્તં ચ સસ્મિતમ્ ॥ ૨૨ ॥

शुद्धस्फटिकसङ्काशं ज्वलन्तं ब्रह्मतेजसा ।
 त्रिशलपट्टिशधरं व्याघ्रयमम्भरं वरम् ॥ २३ ॥
 भक्तमृत्युदरं शान्तं गौरीकान्तं मनोहरम् ।
 तपसां कृलदातारं दातारं सर्वसम्पदाम् ॥ २४ ॥
 आशुतोषं प्रसन्नास्थं भक्तानुग्रहकातरम् ।
 विश्वनाथं विश्वबीजं विश्वरूपं य विश्वजम् ॥ २५ ॥
 विश्वभरं विश्ववरं विश्वसंहारकारकम् ।
 कारणं कारणानां य नरकार्णवतारणम् ॥ २६ ॥
 ज्ञानप्रदं ज्ञानबीजं ज्ञानानन्दं सनातनम् ।
 अवरुध्य विमानाख्यं तं दृष्ट्वा दानवेश्वरः ॥ २७ ॥
 सर्वैः सार्धं भक्तियुक्तः शिरसा प्राणनाम सः ।
 वामतो भद्रकालीं य स्कन्दं य तत्पुत्रः स्थितम् ॥ २८ ॥
 आशिषं य ददौ तस्मै काली स्कन्दश्च शङ्करः ।
 उत्तस्थुरागतं दृष्ट्वा सर्वे नन्दीश्वरादयः ॥ २९ ॥
 परस्परं य भाषन्ते यकुस्तत्र य साम्प्रतम् ।
 राजा कृत्वा य सम्भाषामुवास शिवसन्निधौ ॥ ३० ॥
 प्रसन्नात्मा मलादेवो भगवांस्तमुवाच ह ।
 मलादेव उवाच ।
 विधाता जगतां ब्रह्मा पिता धर्मस्य धर्मवित् ॥ ३१ ॥
 मरीचिस्तस्य पुत्रश्च वैष्णवाश्चापि धार्मिकः ।
 कश्यपश्चापि तत्पुत्रो धर्मिष्ठश्च प्रजापतिः ॥ ३२ ॥
 दक्षः प्रीत्या ददौ तस्मै भक्त्या कन्यास्त्रयोदश ।
 तारवेका य दनुः साध्वी तत्सौभाग्यविवर्धिता ॥ ३३ ॥
 यत्वारिंशद्वनोः पुत्रा दानवास्तेजसोल्बणाः ।
 तेष्वेको विप्रश्चित्तिश्च मलाबलपराक्रमः ॥ ३४ ॥
 तत्पुत्रो धार्मिको दम्भो विष्णुभक्तो जितेन्द्रियः ।
 जजाप परमं मन्त्रं पुष्करे लक्षवत्सरम् ॥ ३५ ॥
 शुक्राचार्यं गुरुं कृत्वा कृष्णस्य परमात्मनः ।

તદા ત્વાં તનયં પ્રાપ પરં કૃષ્ણપરાયણમ્ ॥ ૩૬ ॥
 પુરા ત્વં પાર્ષદો ગોપો ગોપેષ્વપિ સુધાર્મિકઃ ।
 અધુના રાધિકાશાપાદ્ભારતે દાનવેશ્વરઃ ॥ ૩૭ ॥
 આબ્રહ્મસ્તમ્બપર્યન્તં તુચ્છં મેને ચ વૈષ્ણવઃ ।
 સાલોક્યસાર્થિસાયુજ્યસામીપ્યં ચ હરેરપિ ॥ ૩૮ ॥
 દીયમાનં ન ગૃહ્ણન્તિ વૈષ્ણવાઃ સેવનં વિના ।
 બ્રહ્મત્વમમરત્વં વા તુચ્છં મેને ચ વૈષ્ણવઃ ॥ ૩૯ ॥
 ઇન્દ્રત્વં વા મનુત્વં વા ન મેને ગણનાસુ ચ ।
 કૃષ્ણભક્તસ્ય તે કિં વા દેવાનાં વિષયે ભ્રમે ॥ ૪૦ ॥
 દેહિ રાજ્યં ચ દેવાનાં મત્પ્રીતિં રક્ષ ભૂમિપ ।
 સુખં સ્વરાજ્યે ત્વં તિષ્ઠ દેવાસ્તિષ્ઠન્તુ વૈ પદે ॥ ૪૧ ॥
 અલં ભૂતવિરોધેન સર્વે કશ્યપવંશજાઃ ।
 યાનિ કાનિ ચ પાપાનિ બ્રહ્મહત્યાદિકાનિ ચ ॥ ૪૨ ॥
 જ્ઞાતિદ્રોહસ્ય પાપાનિ કલાં નાહન્તિ ષોડશીમ્ ।
 સ્વસમ્પદાં ચ હાનિં ચ યદિ રાજેન્દ્ર મન્યસે ॥ ૪૩ ॥
 સર્વાવસ્થા ચ સમતાં કેષાં યાતિ ચ સર્વદા ।
 બ્રહ્મણશ્ચ તિરોભાવો લયે પ્રાકૃતિકે સદા ॥ ૪૪ ॥
 આવિર્ભાવઃ પુનસ્તસ્ય પ્રભાવાદીશ્ચરેચ્છયા ।
 જ્ઞાનવૃદ્ધિશ્ચ તપસા સ્મૃતિલોપશ્ચ નિશ્ચિતમ્ ॥ ૪૫ ॥
 કરોતિ સૃષ્ટિં જ્ઞાનેન અઘ્ન સોઽપિ ક્રમેણ ચ ।
 પરિપૂર્ણતમો ધર્મઃ સત્યે સત્યાશ્રયે સદા ॥ ૪૬ ॥
 ત્રિભાગઃ સોઽપિ ત્રેતાયાં દ્વિભાગો દ્વાપરે સ્મૃતઃ ।
 એકભાગઃ કલૌ પૂર્વં તદંશશ્ચ ક્રમેણ ચ ॥ ૪૭ ॥
 કલમાત્રં કલેઃ શેષે કુહ્વાં ચન્દ્રકલા યથા ।
 યાદૃક્ તેજો રવેર્ગ્રાષ્મે ન તાદૃક્ શિશિરે પુનઃ ॥ ૪૮ ॥
 દિનેષુ યાદૃઙ્મધ્યાહ્ને સાયં પ્રાતર્ન તત્સમમ્ ।
 ઉદયં યાતિ કાલેન બાલતાં ચ ક્રમેણ ચ ॥ ૪૯ ॥

પ્રકાણ્ડતાં ચ તત્પશ્ચાત્કાલેઽસ્તં પુનરેતિ સઃ ।
 દિને પ્રચ્છન્નતાં યાતિ કાલેન દુર્દિને ઘને ॥ ૫૦ ॥
 રાહુગ્રસ્તે કમ્પિતશ્ચ પુનરેવ પ્રસન્નતામ્ ।
 પરિપૂર્ણતમશ્ચન્દ્રઃ પૂર્ણિમાયાં ચ જાયતે ॥ ૫૧ ॥
 તાદૃશો ન ભવેન્નિત્યં ક્ષયં યાતિ દિને દિને ।
 પુનશ્ચ પુષ્ટિમાયાતિ પરં કુહા દિને દિને ॥ ૫૨ ॥
 સમ્પદ્યુક્તઃ શુકલપક્ષે કૃષ્ણે મ્લાનશ્ચ ચક્ષ્માણા ।
 રાહુગ્રસ્તે દિને મ્લાનો દુર્દિને ન વિરોચતે ॥ ૫૩ ॥
 કાલે ચન્દ્રો ભવેચ્છુકલો ભ્રષ્ટ્રશ્રીઃ કાલભેદતઃ ।
 ભવિષ્યતિ બલિશ્ચેન્દ્રો ભ્રષ્ટ્રશ્રીઃ સુતલેઽધુના ॥ ૫૪ ॥
 કાલેન પૃથ્વી સસ્યાઢ્યા સર્વાધારા વસુન્ધરા ।
 કાલે જલે નિમગ્ના સા તિરોભૂતામ્બુવિપ્લુતા ॥ ૫૫ ॥
 કાલે નશ્યન્તિ વિશ્વાનિ પ્રભવન્ત્યેવ કાલતઃ ।
 ચરાચરાશ્ચ કાલેન નશ્યન્તિ પ્રભવન્તિ ચ ॥ ૫૬ ॥
 ઈશ્વરસ્યૈવ સમતા બ્રહ્મણઃ પરમાત્મનઃ ।
 અહં મૃત્યુઞ્જયો યસ્માદસઙ્ખ્યં પ્રાકૃતં લયમ્ ॥ ૫૭ ॥
 આદર્શં ચાપિ દ્રક્ષ્યામિ વારં વારં પુનઃ પુનઃ ।
 સ ચ પ્રકૃતિરૂપશ્ચ સ એવ પુરુષઃ સ્મૃતઃ ॥ ૫૮ ॥
 સ ચાત્મા સ ચ જીવશ્ચ નાનારૂપધરઃ પરઃ ।
 કરોતિ સતતં યો હિ તનામગુણકીર્તનમ્ ॥ ૫૯ ॥
 કાલે મૃત્યું સ જયતિ જન્મરોગભયં જરામ્ ।
 સ્ત્રષ્ટા કૃતો વિધિસ્તેન પાતા વિષ્ણુઃ કૃતો ભવેત્ ॥ ૬૦ ॥
 અહં કૃતશ્ચ સંહર્તા વયં વિષયિણઃ કૃતાઃ ।
 કાલાગ્નિરુદ્ધં સંહારે નિયોજ્ય વિષયે નૃપ ॥ ૬૧ ॥
 અહં કરોમિ સતતં તન્નામગુણકીર્તનમ્ ।
 તેન મૃત્યુઞ્જયોઽહં ચ જ્ઞાનેનાનેન નિર્ભયઃ ॥ ૬૨ ॥
 મૃત્યુર્મૃત્યુભયાદ્યાતિ વૈનતેયાદિવોરગાઃ ।
 ઇત્યુક્ત્વા સ ચ સર્વેશઃ સર્વભાવેન તત્પરઃ ॥ ૬૩ ॥

વિરરામ ચ શમ્ભુશ્ચ સભામધ્યે ચ નારદ ।
 રાજા તદ્વચનં શ્રુત્વા પ્રશશંસ પુનઃ પુનઃ ॥ ૬૪ ॥
 ઉવાચ મધુરં દેવં પરં વિનયપૂર્વકમ્ ।
 શરૂખચૂડ ઉવાચ ।
 ત્વયા ચત્કચિતં દેવ નાન્યથા વચનં સ્મૃતમ્ ॥ ૬૫ ॥
 તથાપિ કિઞ્ચિદ્ધથાર્થં શ્રૂયતાં મન્ત્રિવેદનમ્ ।
 જ્ઞાતિદ્રોહે મહત્પાપં ત્વયોક્તમધુના ચ ચત્ ॥ ૬૬ ॥
 ગૃહીત્વા તસ્ય સર્વસ્વં કુતઃ પ્રસ્થાપિતો બલિઃ ।
 મયા સમુદ્ધૃતં સર્વમૂર્ધ્વમૈશ્વર્યમીશ્વર ॥ ૬૭ ॥
 સુતલાચ્ચ સમુદ્ધર્તું નાલં તત્ર ગદાધરઃ ।
 સભ્રાતૃકો હિરણ્યાક્ષઃ કથં દેવૈશ્ચ હિંસિતઃ ॥ ૬૮ ॥
 શુભ્રાદયશ્ચાસુરાશ્ચ કથં દેવૈર્નિપાતિતાઃ ।
 પુરા સમુદ્રમથને પીયૂષં ભક્ષિતં સુરૈઃ ॥ ૬૯ ॥
 ક્લેશભાજો વયં તત્ર તે સર્વે ફલભોગિનઃ ।
 કીડાભાણ્ડમિદં વિશ્વં પ્રકૃતેઃ પરમાત્મનઃ ॥ ૭૦ ॥
 યસ્મૈ યત્ર સ દદાતિ તસ્યૈશ્વર્યં ભવેત્તદા ।
 દેવદાનવયોર્વાદઃ શશ્વત્રૈમિત્તિકઃ સદા ॥ ૭૧ ॥
 પરાજયો જયસ્તેષાં કાલેડસ્માકં કમેણ ચ ।
 તદાવયોર્વિરોધે વાડડગમનં નિષ્કલં પરમ્ ॥ ૭૨ ॥
 સમસમ્બન્ધિનો બન્ધોરીશ્વરસ્ય મહાત્મનઃ ।
 ઇયં તે મહતી લજ્જા યુદ્ધેડસ્માભિઃ સહાધુના ॥ ૭૩ ॥
 જયે તતોડધિકા કીર્તિર્હાનિશ્ચૈવ પરાજયે ।
 ઇત્યેતદ્વચનં શ્રુત્વા પ્રહસ્ય ચ ત્રિલોચનઃ ॥ ૭૪ ॥
 યથોચિતમુત્તરં તમુવાચ દાનવેશ્વરમ્ ।
 મહાદેવ ઉવાચ ।
 યુષ્માભિઃ સહ યુદ્ધે મે બ્રહ્મવંશસમુદ્ભવૈઃ ॥ ૭૫ ॥
 કા લજ્જા મહતી રાજન્નકીર્તિર્વા પરાજયે ।

युद्धमादौ उररेव मधुना कैटलेन य ॥ ७६ ॥

छिरण्यकशिपोश्चैव सल तेनात्मना नृप ।

छिरण्याक्षस्य युद्धं य पुनस्तेन गदाभृता ॥ ७७ ॥

त्रिपुरैः सल युद्धं य मयापि य पुरा कृतम् ।

सर्वैश्चर्याः सर्वमातुः प्रकृत्याश्च बभूव ल ॥ ७८ ॥

सल शुम्भादिभिः पूर्वं समरः परमाद्भुतः ।

पार्षदप्रवरस्त्वं य कृष्णस्य परमात्मनः ॥ ७९ ॥

ये ये लताश्च दैतेया नलि डेडपि त्वया समाः ।

का लज्जा मलती राजन् मम युद्धे त्वया सल ॥ ८० ॥

सुराणां शरणास्यैव प्रेषितश्च उरेरलो ।

देहि राज्यं य देवानामिति मे निश्चितं वयः ॥ ८१ ॥

युद्धं वा कुरु मत्सार्धं वाऽप्यये किं प्रयोजनम् ।

धृत्युक्त्वा शङ्करस्तत्र विरराम य नारद ।

उत्तस्थौ शङ्खयूडश्च ङ्यमात्तैः सल सत्वरम् ॥ ८२ ॥

धृति श्रीमद्देवीभागवते मलापुराणोऽष्टादशसालस्यां

संछितायां नवमस्कन्धे नारायणनारदसंवादे शङ्खयूडकृते

प्रबोधवाक्यवार्णनं नामेकविंशोऽध्यायः ॥ ८.२१ ॥

८.२२ द्वाविंशोऽध्यायः । कालीशङ्खयूडयुद्धवार्णनम् ।

श्रीनारायण उवाच ।

शिवं प्रणम्य शिरसा दानवेन्द्रः प्रतापवान् ।

समारुरोळ यानं य सलमात्तैः स सत्वरः ॥ १ ॥

शिवः स्वसैन्यं देवांश्च प्रेरयामास सत्वरम् ।

दानवेन्द्रः ससैन्यश्च युद्धारम्भे बभूव ल ॥ २ ॥

स्वयं मलेन्द्रो युयुधे सार्धं य वृषपर्वणा ।

भास्करो युयुधे विप्रयित्तिना सल सत्वरः ॥ ३ ॥

दम्भेन सल यन्द्रश्च यकार परमं रणम् ।

कालस्वरेण कालश्च गोकर्णेन लुताशनः ॥ ४ ॥

કુબેરઃ કાલકેયેન વિશ્વકર્મા મયેન ચ ।
 ભયક્રુરેણ મૃત્યુશ્ચ સંહારેણ ચમસ્તથા ॥ ૫ ॥
 વિક્રકુણેન વરુણશ્ચઞ્ચલેન સમીરણઃ ।
 બુધશ્ચ ધૃતપૃષ્ઠેન રક્તાક્ષેણ શનૈશ્ચરઃ ॥ ૬ ॥
 જયન્તો રત્નસારેણ વસવો વર્યસાં ગણૈઃ ।
 અશ્વિનો ચ દીપ્તિમતા ધૂમ્રેણ નલકૂબરઃ ॥ ૭ ॥
 ધુરન્ધરેણ ધર્મશ્ચ ઉષાક્ષેણ ચ મડ્ગલઃ ।
 શોભાકરેણ વૈ ભાનુઃ પિઠરેણ ચ મન્મથઃ ॥ ૮ ॥
 ગોધામુખેન ચૂર્ણેન ખડ્ગેન ચ ધ્વજેન ચ ।
 કાઞ્ચીમુખેન પિણ્ડેન ધૂમ્રેણ સહ નન્દિના ॥ ૯ ॥
 વિશ્વેન ચ પલાશેનાદિત્યાદ્યા યુયુધુઃ પરે ।
 એકાદશ ચ રુદ્રા વૈ એકાદશભયક્રુરૈઃ ॥ ૧૦ ॥
 મહામારી ચ યુયુધે યોગ્રચણ્ડાદિભિઃ સહ ।
 નન્દીશ્ચરાદયઃ સર્વે દાનવાનાં ગણૈઃ સહ ॥ ૧૧ ॥
 યુયુધુશ્ચ મહાયુદ્ધે પ્રલયેડપિ ભયક્રુરે ।
 વટમૂલે ચ શમ્ભુશ્ચ તસ્થૌ કાલ્યા સુતેન ચ ॥ ૧૨ ॥
 સર્વે ચ યુયુધુઃ સૈન્યસમૂહાઃ સતતં મુને ।
 રત્નસિંહાસને રમ્યે કોટિભિર્દાનવૈઃ સહ ॥ ૧૩ ॥
 ઉવાસ શઙ્ખચૂડશ્ચ રત્નભૂષણભૂષિતઃ ।
 શક્રુરસ્ય ચ યે યોધા દાનવૈશ્ચ પરાજિતાઃ ॥ ૧૪ ॥
 દેવાશ્ચ દુદ્રુવુઃ સર્વે ભીતાશ્ચ ક્ષતવિગ્રહાઃ ।
 ચકાર કોપં સ્કન્દશ્ચ દેવેભ્યશ્ચાભયં દદૌ ॥ ૧૫ ॥
 બલં ચ સ્વર્ગણાનાં ચ વર્ધયામાસ તેજસા ।
 સોડયમેકશ્ચ યુયુધે દાનવાનાં ગણૈઃ સહ ॥ ૧૬ ॥
 અક્ષૌહિણીનાં શતકં સમરે ચ જઘાન સઃ ।
 અસુરાન્પાતયામાસ કાલી કમલલોચના ॥ ૧૭ ॥
 પપૌ રક્તં દાનવાનામતિક્રુદ્ધા તતઃ પરમ્ ।
 દશલક્ષગજેન્દ્રાણાં શતલક્ષં ચ કોટિશઃ ॥ ૧૮ ॥

समादायैकलस्तेन भुजे चिक्षेप लीलया ।
 कबन्धानां सलस्रं य ननर्त समरे मुने ॥ १८ ॥
 स्कन्दस्य शरजालेन दानवाः क्षतविग्रहाः ।
 भीताश्च दृष्टुः सर्वे मलारण्यपराङ्महाः ॥ २० ॥
 वृषपर्वा विप्रचित्तिर्दम्भश्चापि विकङ्कणः ।
 स्कन्देन सार्धं युयुधुस्ते सर्वे विक्रमेण य ॥ २१ ॥
 मलामारी य युयुधे न बभूव पराङ्मुषी ।
 बभूवुस्ते य सङ्क्षुब्धाः स्कन्दस्य शक्तिपीडिताः ॥ २२ ॥
 न दृष्टुवुर्भयात्स्वर्गे पुष्पवृष्टिर्बभूव ह ।
 स्कन्दस्य समरं दृष्ट्वा मलारौद्रं समुत्प्लवाम् ॥ २३ ॥
 दानवानां क्षयकरं यथा प्राकृतिको लयः ।
 राजा विमानमारुह्य यकार बाणवर्षणम् ॥ २४ ॥
 नृपस्य शरवृष्टिश्च घनस्य वर्षणं यथा ।
 मलाघोरान्यकारश्च वलून्युत्थानं बभूव य ॥ २५ ॥
 देवाः प्रदुष्टुः सर्वेऽप्यन्ये नन्दीश्वरादयः ।
 ओक भवे कर्तिकेयस्तस्थौ समरमूर्धनि ॥ २६ ॥
 पर्वतानां य सर्पाणां शिलानां शाभिनां तथा ।
 नृपश्चकार वृष्टिं य दुर्वारां य भयङ्करीम् ॥ २७ ॥
 नृपस्य शरवृष्ट्या य प्रक्षितः शिवनन्दनः ।
 नीलारेण य सान्द्रेण प्रक्षितो भास्करो यथा ॥ २८ ॥
 धनुश्चिच्छेद स्कन्दस्य दुर्वलं य भयङ्कुरः ।
 बभूव य रथं दिव्यं चिच्छेद रथपीठकान् ॥ २९ ॥
 मयूरं जर्जरीभूतं दिव्यास्त्रेण यकार सः ।
 शक्तिं चिक्षेप सूर्याभां तस्य वक्षस्य घातिनीम् ॥ ३० ॥
 क्षाणं मूर्च्छां य सम्प्राप बभूव येतनः पुनः ।
 गृहीत्वा तद्गुणैर्विषयं यदत्तं विष्णुना पुरा ॥ ३१ ॥
 रत्नेन्द्रसारनिर्माणायानमारुह्य कर्तिकः ।

શસ્ત્રાસ્ત્રં ચ ગૃહીત્વા ચ ચકાર રણમુલ્બલણમ્ ॥ ૩૨ ॥

સર્પાંશ્ચ પર્વતાંશ્ચૈવ વૃક્ષાંશ્ચ પ્રસ્તરાંસ્તથા ।

સર્વાંશ્ચિચ્છેદ કોપેન દિવ્યાસ્ત્રેણ શિવાત્મજઃ ॥ ૩૩ ॥

વહ્નિં નિર્વાપયામાસ પાર્જન્યેન પ્રતાપવાન્ ।

રથં ધનુશ્ચ ચિચ્છેદ શઙ્ખચૂડસ્ય લીલયા ॥ ૩૪ ॥

સન્નાહં સારથિં ચૈવ કિરીટં મુકુટોજ્જવલમ્ ।

ચિક્ષેપ શક્તિં શુકલાભાં દાનવેન્દ્રસ્ય વક્ષસિ ॥ ૩૫ ॥

મૂર્ચ્છાં સમ્પ્રાપ્ય રાજા ચ ચેતનશ્ચ બભૂવ હ ।

આરુરોહ યાનમન્યદ્ધનુર્જગ્રાહ સત્વરઃ ॥ ૩૬ ॥

ચકાર શરજાલં ચ માયયા માયિનાં વરઃ ।

ગુહં ચચ્છાદ સમરે શરજાલેન નારદ ॥ ૩૭ ॥

જગ્રાહ શક્તિમવ્યગ્રાં શતસૂર્યસમપ્રભામ્ ।

પ્રલયાગ્નિશિખારૂપાં વિષ્ણોશ્ચ તેજસાડડવૃતામ્ ॥ ૩૮ ॥

ચિક્ષેપ તાં ચ કોપેન મહાવેગેન કાર્તિકે ।

પપાત શક્તિસ્તદ્ભ્રાત્રે વહ્નિરાશિરિવોજ્જવલા ॥ ૩૯ ॥

મૂર્ચ્છાં સમ્પ્રાપ શક્ત્યા ચ કાર્તિકેયો મહાબલઃ ।

કાલી ગૃહીત્વા તં ક્રોડે નિનાય શિવસનિધૌ ॥ ૪૦ ॥

શિવસ્તં ચાપિ જ્ઞાનેન જીવયામાસ લીલયા ।

દદૌ બલમનન્તં ચ સમુત્તથૌ પ્રતાપવાન્ ॥ ૪૧ ॥

કાલી જગામ સમરં રક્ષિતું કાર્તિકસ્ય યા ।

વીરાસ્તામનુજગ્મુશ્ચ તે ચ નન્દીશ્ચરાદયઃ ॥ ૪૨ ॥

સર્વે દેવાશ્ચ ગન્ધર્વા યક્ષરાક્ષસકિન્નરાઃ ।

વાધભાણ્ડાશ્ચ બહુશઃ શતશો મધુવાહકાઃ ॥ ૪૩ ॥

સા ચ ગત્વાથ સઙ્ગ્રામં સિંહનાદં ચકાર ચ ।

દેવ્યાશ્ચ સિંહનાદેન પ્રાપુર્મૂર્ચ્છાં ચ દાનવાઃ ॥ ૪૪ ॥

અટ્ટાટ્ટહાસમશિવં ચકાર ચ પુનઃ પુનઃ ।

દૃષ્ટ્વા પપૌ ચ માધ્વીકં નનર્ત રણમૂર્ધનિ ॥ ૪૫ ॥

उग्रदंष्ट्रा योऽग्रदंष्ट्रा कोटवी य पपौ मधु ।
 योगिनीडाकिनीनां य गाणाः सुरगाणादयः ॥ ४६ ॥
 दृष्ट्वा कालीं शङ्खयूडः शीघ्रमाजौ सभाययौ ।
 दानवाश्च भयं प्रापू राजा तेभ्योऽभयं ददौ ॥ ४७ ॥
 काली शिक्षेप वह्निं य प्रलयाग्निशिभोपमम् ।
 राजा निर्वापयामास पार्श्वेन य लीलया ॥ ४८ ॥
 शिक्षेप वारुणं सा य तीव्रं य मडदद्भुतम् ।
 गान्धर्वेण य चिच्छेद दानवेन्द्रश्च लीलया ॥ ४९ ॥
 मातृश्वरं प्रशिक्षेप काली वह्निशिभोपमम् ।
 राजा जघान तं शीघ्रं वैष्णवेन य लीलया ॥ ५० ॥
 नारायणास्त्रं सा देवी शिक्षेप मन्त्रपूर्वकम् ।
 राजा ननाम तद् दृष्ट्वा यावदुच्य रथादसौ ॥ ५१ ॥
 और्ध्वं जगाम तस्यास्त्रं प्रलयाग्निशिभोपमम् ।
 पपात शङ्खयूडश्च भक्त्या तं दण्डवद्भुवि ॥ ५२ ॥
 ब्रह्मास्त्रं सा य शिक्षेप यत्नतो मन्त्रपूर्वकम् ।
 ब्रह्मास्त्रेण मडाराजो निर्वापं य यकार सः ॥ ५३ ॥
 तदा शिक्षेप दिव्यास्त्रं सा देवी मन्त्रपूर्वकम् ।
 राजा दिव्यास्त्रजलेन तन्निर्वाणं यकार य ॥ ५४ ॥
 तदा शिक्षेप शक्तिं य यत्नतो योजनायताम् ।
 राजा दिव्यास्त्रजलेन शतभण्डां यकार उ ॥ ५५ ॥
 जग्राह मन्त्रपूतं य देवी पाशुपतं रुषा ।
 निक्षेपाणं निरोद्धुं य वाग्बभूवाशरीरिणी ॥ ५६ ॥
 मृत्युः पाशुपते नास्ति नृपस्य य मलात्मनः ।
 यावदस्ति य मन्त्रस्य कवयं य हरेरिति ॥ ५७ ॥
 यावत्सतीत्यमस्त्येव सत्याश्च नृपयोषितः ।
 तावदस्य जराभृत्युर्नास्तीति ब्रह्मणो वयः ॥ ५८ ॥
 धृत्याकर्ण्य भद्रकाली न तच्छिक्षेप शस्त्रकम् ।
 शतलक्षं दानवानां जग्रास लीलया क्षुधा ॥ ५९ ॥

ગ્રસ્તું જગામ વેગેન શઙ્ખચૂડં ભયકુરી ।
 દિવ્યાસ્ત્રેણ સુતીક્ષ્ણેન વારયામાસ દાનવઃ ॥ ૬૦ ॥
 ખડ્ગં ચિક્ષેપ સા દેવી ગ્રીષ્મસૂર્યોપમં યથા ।
 દિવ્યાસ્ત્રેણ દાનવેન્દ્રઃ શતખણ્ડં ચકાર સઃ ॥ ૬૧ ॥
 પુનર્ગ્રસ્તું મહાદેવી વેગેન ચ જગામ તમ્ ।
 સર્વસિદ્ધેશ્વરઃ શ્રીમાન્વવૃધે દાનવેશ્વરઃ ॥ ૬૨ ॥
 વેગેન મુષ્ટિના કાલી કોપયુક્તા ભયકુરી ।
 બભ્રજ ચ રથં તસ્ય જઘાન સારથિં સતી ॥ ૬૩ ॥
 સા ચ શૂલં પ્રચિક્ષેપ પ્રલયાગ્નિશિખોપમમ્ ।
 વામહસ્તેન જગ્રાહ શઙ્ખચૂડઃ સ્વલીલયા ॥ ૬૪ ॥
 મુષ્ટયા જઘાન તં દેવી મહાકોપેન વેગતઃ ।
 બભ્રામ ચ તથા દૈત્યઃ ક્ષણં મૂર્ચ્છામિવાપ ચ ॥ ૬૫ ॥
 ક્ષણેન ચેતનાં પ્રાપ્ય સમુત્તસ્થૌ પ્રતાપવાન્ ।
 ન ચકાર બાહુયુધ્વં દેવ્યા સહ નનામ તામ્ ॥ ૬૬ ॥
 દેવ્યાશ્ચાસ્ત્રં સ ચિચ્છેદ જગ્રાહ ચ સ્વતેજસા ।
 નાસ્ત્રં ચિક્ષેપ તાં ભક્તો માતૃભક્ત્યા તુ વૈષ્ણવઃ ॥ ૬૭ ॥
 ગૃહીત્વા દાનવં દેવી ભ્રામયિત્વા પુનઃ પુનઃ ।
 ઊર્ધ્વં ચ પ્રાપયામાસ મહાવેગેન કોપિતા ॥ ૬૮ ॥
 ઊર્ધ્વાત્પાત વેગેન શઙ્ખચૂડઃ પ્રતાપવાન્ ।
 નિપત્ય ચ સમુત્તસ્થૌ પ્રણમ્ય ભદ્રકાલિકામ્ ॥ ૬૯ ॥
 રત્નેન્દ્રસારનિર્માણં વિમાનં સુમનોહરમ્ ।
 આરુરોહ હર્ષયુક્તો ન વિશ્રાન્તો મહારણે ॥ ૭૦ ॥
 દાનવાનાં ચ ક્ષતજં સા દેવી ચ પપૌ ક્ષુધા ।
 પીત્વા ભુક્ત્વા ભદ્રકાલી જગામ શકુરાન્તિકમ્ ॥ ૭૧ ॥
 ઉવાચ રણવૃત્તાન્તં પૌર્વાપર્યં યથાક્રમમ્ ।
 શ્રુત્વા જહાસ શમ્ભુશ્ચ દાનવાનાં વિનાશનમ્ ॥ ૭૨ ॥
 લક્ષં ચ દાનવેન્દ્રાણામવશિષ્ઠં રણેઽધુના ।

भुञ्जन्त्या निर्गतं वङ्ग्रात्तदन्यं भुक्तमीश्वर ॥ ७३ ॥

सङ्ग्रामे दानवेन्द्रं य इत्तुं पाशुपतेन वै ।

अवध्यस्तव राजेति वाग्बभूवाशरीरिणी ॥ ७४ ॥

राजेन्द्रश्च मडाझानी मडाबलपराक्रमः ।

न य चिक्षेप मयस्त्रं चिच्छेद मम सायकम् ॥ ७५ ॥

एति श्रीमद्देवीभागवते मडापुराणोऽष्टादशसाहस्र्यां

संछितायां नवमस्कन्धे नारायणनारदसंवादे

कालीशङ्भयूयुद्धवर्णनं नाम द्वाविंशोऽध्यायः ॥ ८.२२ ॥

८.२३ त्रयोविंशोऽध्यायः । शङ्भयूऽवधवर्णनम् ।

शिवस्तत्त्वं समाकर्ण्य तत्त्वज्ञानविशारदः ।

ययौ स्वयं य समरे स्वगाणैः सङ् नारद ॥ १ ॥

शङ्भयूः शिवं दृष्ट्वा विमानादवरुण्य य ।

ननाम परया भक्त्या शिरसा दण्डवद्भुवि ॥ २ ॥

तं प्राण्म्य य वेगेन विमानमारुरोह सः ।

तूर्णं यकार सन्नाहं धनुर्जग्राह दुर्वलम् ॥ ३ ॥

शिवदानवयोर्युद्धं पूर्णमब्दशतं पुरा ।

न बभूवतुरन्योन्यं ब्रह्मज्जयपराजयौ ॥ ४ ॥

न्यस्तशस्त्रश्च भगवान् न्यस्तशस्त्रश्च दानवः ।

रथस्थः शङ्भयूश्च वृषस्थो वृषभध्वजः ॥ ५ ॥

दानवानां य शतकमुद्धृतं य बभूव ह ।

रणे ये ये मृताः शम्भुर्जुवयामास तान्विभुः ॥ ६ ॥

येतस्मिन्नन्तरे वृद्धब्राह्मणः परमातुरः ।

आगत्य य रणस्थानमुवाच दानवेश्वरम् ॥ ७ ॥

वृद्धब्राह्मण उवाच ।

देहि भिक्षां य राजेन्द्र मर्त्यं विप्राय साम्प्रतम् ।

त्वं सर्वसम्पदां दाता यन्मे मनसि वाञ्छितम् ॥ ८ ॥

निरीडाय य वृद्धाय तृषिताय य साम्प्रतम् ।

પશ્ચાત્વાં કથયિષ્યામિ પુરઃ સત્યં ચ કુર્વિતિ ॥ ૯ ॥

ઓમિત્યુવાચ રાજેન્દ્રઃ પ્રસન્નવદનેક્ષણઃ ।

કવચાર્થી જનશ્ચાહમિત્યુવાચાતિમાયયા ॥ ૧૦ ॥

તચ્છ્રુત્વા કવચં દિવ્યં જગ્રાહ હરિરેવ ચ ।

શઙ્ખચૂડસ્ય રૂપેણ જગામ તુલસીં પ્રતિ ॥ ૧૧ ॥

ગત્વા તસ્યાં માયયા ચ વીર્યાધાનં ચકાર હ ।

અથ શમ્ભુર્હરેઃ શૂલં જગ્રાહ દાનવં પ્રતિ ॥ ૧૨ ॥

ગ્રીષ્મમધ્યાહ્નમાર્તાણ્ડપ્રલયાગ્નિશિખોપમમ્ ।

દુર્નિવાર્યં ચ દુર્ધર્ષમવ્યર્થં વૈરિઘાતકમ્ ॥ ૧૩ ॥

તેજસા ચક્રતુલ્યં ચ સર્વશસ્ત્રાસ્ત્રસારકમ્ ।

શિવકેશવયોરન્યૈર્દુર્વહં ચ ભયકુરમ્ ॥ ૧૪ ॥

ધનુઃસહસ્રં દૈર્ઘ્યેણ પ્રસ્થેન શતહસ્તકમ્ ।

સજીવં ભ્રમરરૂપં ચ નિત્યરૂપમનિર્દિશમ્ ॥ ૧૫ ॥

સંહર્તું સર્વબ્રહ્માણ્ડમલં ચત્સ્વીયલીલયા ।

ચિક્ષેપ તોલનં કૃત્વા શઙ્ખચૂડે ચ નારદ ॥ ૧૬ ॥

રાજા ચાપં પરિત્યજ્ય શ્રીકૃષ્ણચરણામ્બુજમ્ ।

ધ્યાનં ચકાર ભક્ત્યા ચ કૃત્વા યોગાસનં યિયા ॥ ૧૭ ॥

શૂલં ચ ભ્રમણં કૃત્વા પપાત દાનવોપરિ ।

ચકાર ભસ્મસાત્તં ચ સરથં યાથ લીલયા ॥ ૧૮ ॥

રાજા ધૃત્વા દિવ્યરૂપં કિશોરં ગોપવેષકમ્ ।

દ્વિભુજં મુરલીહસ્તં રત્નભૂષણભૂષિતમ્ ॥ ૧૯ ॥

રત્નેન્દ્રસારનિર્માણં વેદિતં ગોપકોટિભિઃ ।

ગોલોકાદાગતં યાનમારુરોહ પુરં થયૌ ॥ ૨૦ ॥

ગત્વા નનામ શિરસા સ રાધાકૃષ્ણયોર્મુને ।

ભક્ત્યા ચ ચરણામ્ભોજં રાસે વૃન્દાવને વને ॥ ૨૧ ॥

સુદામાનં ચ તૌ દૃષ્ટ્વા પ્રસન્નવદનેક્ષણૌ ।

કોડે ચક્રતુરત્યન્તં પ્રેમજ્ઞાતિપરિસંયુતૌ ॥ ૨૨ ॥

अथ शलं य वेगेन प्रययौ तं य सादरम् ।
 अस्थिभिः शङ्खयूडस्य शङ्खजतिर्भूव ॥ २३ ॥
 नानाप्रकाररूपेण शस्त्रतूता सुरार्थने ।
 प्रशस्तं शङ्खतोयं य देवानां प्रीतिदं परम् ॥ २४ ॥
 तीर्थतोयस्वयं य पवित्रं शम्भुना विना ।
 शङ्खशब्दो भवेद्यत्र तत्र लक्ष्मीः सुसंस्थिरा ॥ २५ ॥
 स स्नातः सर्वतीर्थेषु यः स्नातः शङ्खवारिणा ।
 शङ्खो हरेरधिष्ठानं यत्र शङ्खस्ततो हरिः ॥ २६ ॥
 तत्रैव वसते लक्ष्मीर्दूरीभूतममङ्गलम् ।
 स्त्रीणां य शङ्खध्वनिभिः शूद्राणां य विशेषतः ॥ २७ ॥
 भीता रुष्टा याति लक्ष्मीस्तत्स्थलादन्यदेशतः ।
 शिवोऽपि दानवं हत्वा शिवलोकं जगाम ॥ २८ ॥
 प्रहृष्टो वृषभाक्षः स्वगाणैश्च समावृतः ।
 सुराः स्वविषयं प्रापुः परमानन्दसंयुताः ॥ २९ ॥
 नेदुर्दुर्लभयः स्वर्गे जगुर्गन्धर्वकिन्नराः ।
 भूभूव पुष्पवृष्टिश्च शिवस्योपरि सन्ततम् ।
 प्रशशंसुः सुरास्तं य मुनीन्द्रप्रवरादयः ॥ ३० ॥
 एति श्रीमद्देवीभागवते मलापुराणोऽष्टादशस्राडस्यां
 संछितायां नवमस्कन्धे
 शङ्खयूडवधवर्णनं नाम त्रयोविंशोऽध्यायः ॥ ८.२३ ॥

८.२४ यतुर्विंशोऽध्यायः । तुलसीमाहात्म्येन सप्तदशालग्राममहत्त्ववर्णनम् ।

नारद उवाच ।
 नारायणश्च भगवान्वीर्याधानं यकार ॥
 तुलस्यां केन रूपेण तन्मे व्याख्यातुमर्हसि ॥ १ ॥
 श्रीनारायण उवाच ।
 नारायणश्च भगवान्देवानां साधनेषु य ।
 शङ्खयूडस्य कवचं गृहीत्वा विष्णुमायया ॥ २ ॥

પુનર્વિધાય તદ્રૂપં જગામ તત્સતીગૃહમ્ ।
 પાતિવ્રતસ્ય નાશેન શઙ્ખચૂડજિઘાંસયા ॥ ૩ ॥
 દુન્દુભિં વાદયામાસ તુલસીદ્વારસન્નિધૌ ।
 જયશબ્દં ચ તદ્વારે બોધયામાસ સુન્દરીમ્ ॥ ૪ ॥
 તચ્છ્રુત્વા ચ રવં સાધ્વી પરમાનન્દસંયુતા ।
 રાજમાર્ગે ગવાક્ષેણ દદર્શ પરમાદરાત્ ॥ ૫ ॥
 બ્રાહ્મણોભ્યો ધનં દત્વા કારયામાસ મડ્ગલમ્ ।
 વન્દિભ્યો ભિક્ષુકેભ્યશ્ચ વાચિભ્યશ્ચ ધનં દદૌ ॥ ૬ ॥
 અવરુઢ્ય રથાદેવો દેવ્યાશ્ચ ભવનં યયૌ ।
 અમૂલ્યરત્નનિર્માણં સુન્દરં સુમનોહરમ્ ॥ ૭ ॥
 દૃષ્ટ્વા ચ પુરતઃ કાન્તં સા તં કાન્તં મુદાન્વિતા ।
 તત્પાદં ક્ષાલયામાસ નનામ ચ રુરોદ ચ ॥ ૮ ॥
 રત્નસિંહાસને રમ્યે વાસયામાસ કામુકી ।
 તામ્બૂલં ચ દદૌ તસ્મૈ કર્પૂરાદિસુવાસિતમ્ ॥ ૯ ॥
 અથ મે સફલં જન્મ જીવનં ચ બભૂવ હ ।
 રણે ગતં ચ પ્રાણેશં પશ્યન્ત્યાશ્ચ પુનર્ગૃહિ ॥ ૧૦ ॥
 સસ્મિતા સકટાક્ષં ચ સકામા પુલકાહ્લિતા ।
 પપ્રચ્છ રણવૃત્તાન્તં કાન્તં મધુરયા ગિરા ॥ ૧૧ ॥
 તુલસ્યુવાચ ।
 અસઙ્ખ્યવિશ્વસંહર્ત્રા સાર્ધમાજૈ તવ પ્રભો ।
 કથં બભૂવ વિજયસ્તન્મે બ્રૂહિ કૃપાનિધે ॥ ૧૨ ॥
 તુલસીવચનં શ્રુત્વા પ્રહસ્ય કમલાપતિઃ ।
 શઙ્ખચૂડસ્ય રૂપેણ તામુવાચામૃતં વચઃ ॥ ૧૩ ॥
 શ્રીભગવાનુવાચ ।
 આવયોઃ સમરઃ કાન્તે પૂર્ણમર્ષ બભૂવ હ ।
 નાશો બભૂવ સર્વેષાં દાનવાનાં ચ કામિનિ ॥ ૧૪ ॥
 પ્રીતિગ્ચ કારયામાસ બ્રાહ્મણા ચ સ્વયમાવયોઃ ।
 દેવાનામધિકારશ્ચ પ્રદત્તસ્તસ્ય ચાણ્યા ॥ ૧૫ ॥

मयागतं स्वभवनं शिवलोकं शिवो गतः ।
 धृत्युक्त्वा जगतां नाथः शयनं य यकार उ ॥ १६ ॥
 रेमे रमापतिस्तत्र रामया स उ नारद ।
 सा साध्वी सुप्रसम्भोगादाकर्षणव्यतिक्रमात् ॥ १७ ॥
 सर्वं वितर्कयामास कस्त्वमेवेत्युवाच सा ।
 तुलस्युवाच ।
 को वा त्वं वद मायेश भुक्ता उ मायया त्वया ॥ १८ ॥
 दूरीकृतं मत्सतीत्वं यदतस्त्वां शपामि उ ।
 तुलसीवचनं श्रुत्वा हरिः शापभयेन य ॥ १९ ॥
 धधार लीलया ब्रह्मन् सुमूर्तिं सुमनोहराम् ।
 ददर्श पुरतो देवी देवदेवं सनातनम् ॥ २० ॥
 नवीननीरदश्यामं शरत्पङ्कजलोचनम् ।
 कोटिकन्दर्पलीलाभं रत्नभूषणभूषितम् ॥ २१ ॥
 षष्पद्मास्यं प्रसन्नास्यं शोभितं पीतवाससम् ।
 तं दृष्ट्वा कामिनी कामं मूर्च्छां सम्प्राप लीलया ॥ २२ ॥
 पुनश्च येतनां प्राप्य पुनः सा तमुवाच उ ।
 तुलस्युवाच ।
 उ नाथ ते दया नास्ति पाषाणसदृशस्य य ॥ २३ ॥
 छलेन धर्मभङ्गेन मम स्वामी त्वया उतः ।
 पाषाणलृप्त्यस्तुं हि दयाहीनो यतः प्रभो ॥ २४ ॥
 तस्मात्पाषाणरूपस्त्वं भवे देव भवाधुना ।
 ये वदन्ति य साधुं त्वां ते भ्रान्ता हि न संशयः ॥ २५ ॥
 भक्तो विनापराधेन परार्थे य कथं उतः ।
 भृशं रुरोह शोकार्तां विललाप मुहुर्मुहुः ॥ २६ ॥
 ततश्च करुणां दृष्ट्वा करुणारससागरः ।
 नयेन तां बोधयितुमुवाच कमलापतिः ॥ २७ ॥
 श्रीभगवानुवाच ।
 तपस्त्वया कृतं भद्रे मर्द्ये भारते चिरम् ।

ત્વદર્થે શઙ્ખચૂડશ્ચ ચકાર સુચિરં તપઃ ॥ ૨૮ ॥
 કૃત્વા ત્વાં કામિનીં સોઽપિ વિજહાર ચ તત્ક્ષણાત્ ।
 અધુના દાતુમુચિતં તવૈવ તપસઃ કુલમ્ ॥ ૨૯ ॥
 ઇદં શરીરં ત્યજ્ત્વા ચ દિવ્યદેહં વિધાય ચ ।
 રામે રમ મયા સાર્ધં ત્વં રમાસદૃશી ભવ ॥ ૩૦ ॥
 ઇયં તનુર્નદીરૂપા ગણ્ડકીતિ ચ વિશ્રુતા ।
 પૂતા સુપુણ્યદા નૃણાં પુણ્યે ભવતુ ભારતે ॥ ૩૧ ॥
 તવ કેશસમૂહશ્ચ પુણ્યવૃક્ષો ભવિષ્યતિ ।
 તુલસીકેશસમ્ભૂતા તુલસીતિ ચ વિશ્રુતા ॥ ૩૨ ॥
 ત્રિષુ લોકેષુ પુષ્પાણાં પત્રાણાં દેવપૂજને ।
 પ્રધાનરૂપા તુલસી ભવિષ્યતિ વરાનને ॥ ૩૩ ॥
 સ્વર્ગે મર્ત્યે ચ પાતાલે ગોલોકે મમ સન્નિધૌ ।
 ભવ ત્વં તુલસી વૃક્ષવરા પુષ્પેષુ સુન્દરી ॥ ૩૪ ॥
 ગોલોકે વિરજાતીરે રાસે વૃન્દાવને વને ।
 ભાણીરે ચમ્પકવને રમ્યે ચન્દનકાનને ॥ ૩૫ ॥
 માધવીકેતકીકુંદમાલિકામાલતીવને ।
 વાસસ્તેઽત્રૈવ ભવતુ પુણ્યસ્થાનેષુ પુણ્યદઃ ॥ ૩૬ ॥
 તુલસીતરુમૂલેષુ પુણ્યદેશેષુ પુણ્યદમ્ ।
 અધિષ્ઠાનં ચ તીર્થાનાં સર્વેષાં ચ ભવિષ્યતિ ॥ ૩૭ ॥
 તત્રૈવ સર્વદેવાનાં મમાધિષ્ઠાનમેવ ચ ।
 તુલસીપત્રપતનપ્રાપ્તયે ચ વરાનને ॥ ૩૮ ॥
 સ સ્નાતઃ સર્વતીર્થેષુ સર્વયજ્ઞેષુ દીક્ષિતઃ ।
 તુલસીપત્રતોયેન ચોઽભિષેકં સમાચરેત્ ॥ ૩૯ ॥
 સુધાઘટસહસ્રાણાં ચા તુષ્ટિસ્તુ ભવેદ્દરેઃ ।
 સા ચ તુષ્ટિર્ભવેન્નૂનં તુલસીપત્રદાનતઃ ॥ ૪૦ ॥
 ગવામયુતદાનેન ચત્કલં તત્કલં ભવેત્ ।
 તુલસીપત્રદાનેન તત્કલં કાર્તિકે સતિ ॥ ૪૧ ॥

तुलसीपत्रतोयं य मृत्युकाले य यो लभेत् ।
 भुज्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोके महीयते ॥ ४२ ॥
 नित्यं यस्तुलसीतोयं भुङ्क्ते भक्त्या य मानवः ।
 लक्षाश्वमेधजं पुण्यं सम्प्राप्नोति स मानवः ॥ ४३ ॥
 तुलसीं स्वकरे कृत्वा धृत्वा दृढे य मानवः ।
 प्राणांस्त्यजति तीर्थेषु विष्णुलोकं स गच्छति ॥ ४४ ॥
 तुलसीकाष्ठनिर्माणिमालां गृह्णाति यो नरः ।
 पटे पटेऽश्वमेधस्य लभते निश्चितं कलम् ॥ ४५ ॥
 तुलसीं स्वकरे कृत्वा स्वीकारं यो न रक्षति ।
 स याति कालसूत्रं य यावज्जन्मद्रष्टुमिच्छति ॥ ४६ ॥
 करोति मिथ्याशपथं तुलस्या योऽत्र मानवः ।
 स याति कुम्भीपाकं य यावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ ४७ ॥
 तुलसीतोयकणिकां मृत्युकाले य यो लभेत् ।
 रत्नयानं समारुढ्य वैकुण्ठे प्राप्यते ध्रुवम् ॥ ४८ ॥
 पूर्णिमायाममायां य द्वादश्यां रविसङ्क्रमे ।
 तैलाभ्यङ्गं य कृत्वा य मध्याह्ने निशि सन्ध्ययोः ॥ ४९ ॥
 अशौचेऽशुचिकाले ये रात्रिवासोऽन्विता नराः ।
 तुलसीं ये विचिन्वन्ति ते छिन्दन्ति उरः शिरः ॥ ५० ॥
 त्रिरात्रं तुलसीपत्रं शुद्धं पर्युषितं सति ।
 श्राद्धे व्रते य दाने य प्रतिष्ठायां सूरार्यने ॥ ५१ ॥
 भूगतं तोयपतितं यद्वत् विष्णवे सति ।
 शुद्धं य तुलसीपत्रं क्षालनादन्यकर्मणि ॥ ५२ ॥
 वृक्षाधिष्ठातृदेवी या गोलोके य निरामये ।
 कृष्णेन सार्धं नित्यं य नित्यक्रीडां करिष्यसि ॥ ५३ ॥
 नद्यधिष्ठातृदेवी या भारते य सुपुण्यदा ।
 लवणोदस्य सा पत्नी मर्दशस्य भविष्यति ॥ ५४ ॥
 त्वं य स्वयं मलासाध्वी वैकुण्ठे मम सन्निधौ ।
 रमासमा य रामा य भविष्यसि न संशयः ॥ ५५ ॥

અહં ચ શૈલરૂપેણ ગણકીતીરસત્રિધૌ ।
 અધિષ્ઠાનં કરિષ્યામિ ભારતે તવ શાપતઃ ॥ ૫૬ ॥
 કોટિસૂખ્યાસ્તત્ર કીટાસ્તીક્ષણદંટ્રાવરાયુધૈઃ ।
 તચ્છિલાકુહરે ચક્રં કરિષ્યન્તિ મદીયકમ્ ॥ ૫૭ ॥
 એકદ્વારં ચતુશ્ચક્રં વનમાલાવિભૂષિતમ્ ।
 નવીનનીરદાકારં લક્ષ્મીનારાયણાભિધમ્ ॥ ૫૮ ॥
 એકદ્વારં ચતુશ્ચક્રં નવીનનીરદોપમમ્ ।
 લક્ષ્મીજનાર્દનો જ્ઞેયો રહિતો વનમાલયા ॥ ૫૯ ॥
 દ્વારદ્વયે ચતુશ્ચક્રં ગોષ્પદેન વિરાજિતમ્ ।
 રઘુનાથાભિધં જ્ઞેયં રહિતં વનમાલયા ॥ ૬૦ ॥
 અતિક્ષુદ્રં દ્વિચક્રં ચ નવીનજલદપ્રભમ્ ।
 તદ્દામનાભિધં જ્ઞેયં રહિતં વનમાલયા ॥ ૬૧ ॥
 અતિક્ષુદ્રં દ્વિચક્રં ચ વનમાલાવિભૂષિતમ્ ।
 વિજ્ઞેયં શ્રીધરં રૂપં શ્રીપ્રદં ગૃહિણા સદા ॥ ૬૨ ॥
 સ્થૂલં ચ વર્તુલાકારં રહિતં વનમાલયા ।
 દ્વિચક્રં સ્ફુટમત્યન્તં જ્ઞેયં દામોદરાભિધમ્ ॥ ૬૩ ॥
 મધ્યમં વર્તુલાકારં દ્વિચક્રં બાણવિક્ષિતમ્ ।
 રણરામાભિધં જ્ઞેયં શરતૂણસમન્વિતમ્ ॥ ૬૪ ॥
 મધ્યમં સમચક્રગ્ચ છત્રભૂષણભૂષિતમ્ ।
 રાજરાજેશ્વરં જ્ઞેયં રાજસમ્પત્તદં નૃણામ્ ॥ ૬૫ ॥
 દ્વિસમચક્રં સ્થૂલં ચ નવનીરદસુપ્રભમ્ ।
 અનન્તાખ્યં ચ વિજ્ઞેયં ચતુર્વર્ગકૃલપ્રદમ્ ॥ ૬૬ ॥
 ચક્રાકારં દ્વિચક્રં ચ સશ્રીકં જલદપ્રભમ્ ।
 સગોષ્પદં મધ્યમં ચ વિજ્ઞેયં મધુસૂદનમ્ ॥ ૬૭ ॥
 સુદર્શનં ચૈકચક્રં ગુપ્તચક્રં ગદાધરમ્ ।
 દ્વિચક્રં હયવક્રત્રાભં હયગ્રીવં પ્રકીર્તિતમ્ ॥ ૬૮ ॥
 અતીવ વિસ્તૃતાસ્યં ચ દ્વિચક્રં વિકટં સતિ ।

नरसिंहं सुविज्ञेयं सद्यो वैराग्यदं नृणाम् ॥ ६८ ॥

द्वियकं विस्तृतास्थं य वनमालासमन्वितम् ।

लक्ष्मीनृसिंहं विज्ञेयं गृहिणां य सुभप्रदम् ॥ ७० ॥

द्वारदेशे द्वियकं य सश्रीकं य समं स्फुटम् ।

वासुदेवं तु विज्ञेयं सर्वकामकृत्वप्रदम् ॥ ७१ ॥

प्रद्युम्नं सूक्ष्मयकं य नवीननीरदप्रभम् ।

सुषिरच्छिद्रभङ्गुलं गृहिणां य सुभप्रदम् ॥ ७२ ॥

द्वे यके यैकलगे य पृष्ठं यत्र तु पुष्कलम् ।

सङ्कर्षणं सुविज्ञेयं सुभदं गृहिणां सदा ॥ ७३ ॥

अनिरुद्धं तु पीताम्बु वर्तुलं यातिशोभनम् ।

सुभप्रदं गृहस्थानां प्रवदन्ति मनीषिणः ॥ ७४ ॥

शालग्रामशिला यत्र तत्र सन्निहितो हरिः ।

तत्रैव लक्ष्मीर्वसति सर्वतीर्थसमन्विता ॥ ७५ ॥

यानि कानि य पापानि ब्रह्महत्यादिकानि य ।

तानि सर्वाणि नश्यन्ति शालग्रामशिलार्यनात् ॥ ७६ ॥

छत्राकारे भवेद्भ्राज्यं वर्तुले य मडाश्रियः ।

दुःखञ्च शकटाकारे शूलाग्रे मरणं ध्रुवम् ॥ ७७ ॥

विकृतास्थे य दारिद्र्यं पिङ्गले हानिरेव य ।

भग्नयके भवेद्व्याधिर्विदीर्णं मरणं ध्रुवम् ॥ ७८ ॥

प्रतं दानं प्रतिष्ठा य श्राद्धं य देवपूजनम् ।

शालग्रामस्य सान्निध्यात्प्रशस्तं तद्भवेदिति ॥ ७९ ॥

स स्नातः सर्वतीर्थेषु सर्वयज्ञेषु दीक्षितः ।

सर्वयज्ञेषु तीर्थेषु प्रतेषु य तपःसु य ॥ ८० ॥

पाठे यतुर्णां वेदानां तपसां करणे सति ।

तत्पुण्यं लभते नूनं शालग्रामशिलार्यनात् ॥ ८१ ॥

(शालग्रामशिलातोयैर्योऽभिषेकं सदा यरेत् ।

सर्वदानेषु यत्पुण्यं प्रदक्षिणं भुवो यथा ॥) ॥

शालग्रामशिलातोयं नित्यं भुङ्क्ते यो नरः ।
 सुरेप्सितं प्रसादं यं लभते नात्र संशयः ॥ ८२ ॥
 तस्य स्पर्शं यं वाञ्छन्ति तीर्थानि निषिलानि य ।
 श्रुवन्भुक्तो मडापूतोऽप्यन्ते याति उदरेः पदम् ॥ ८३ ॥
 तत्रैव हरिणा सार्धमसङ्ख्यं प्राकृतं लयम् ।
 यास्यत्येव हि दास्ये यं नियुक्तो दास्यकर्मणि ॥ ८४ ॥
 यानि कानि यं पापानि ब्रह्महत्यासमानि य ।
 तं दृष्ट्वा यं पलायन्ते वै न ते यादिवोरगाः ॥ ८५ ॥
 तत्पादरजसा देवी सधःपूता वसुन्धरा ।
 पुंसां लक्षं तत्पितृणां निस्तरेत्तस्य जन्मतः ॥ ८६ ॥
 शालग्रामशिलातोयं मृत्युकाले यो लभेत् ।
 सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुलोकं स गच्छति ॥ ८७ ॥
 निर्वाणमुक्तिं लभते कर्मभोगात्प्रमुच्यते ।
 विष्णोः पदे प्रलीनश्च भविष्यति न संशयः ॥ ८८ ॥
 शालग्रामशिलां धृत्वा मिथ्यावाक्यं वदेत्तु यः ।
 स याति कुम्भीपाके यं यावद्वै ब्रह्मणो वयः ॥ ८९ ॥
 शालग्रामशिलां धृत्वा स्वीकारं यो न पालयेत् ।
 स प्रयात्यसिपत्रं यं लक्षमन्वन्तरावधि ॥ ९० ॥
 तुलसीपत्रविच्छेदं शालग्रामे करोति यः ।
 तस्य जन्मान्तरे कान्ते स्त्रीविच्छेदो भविष्यति ॥ ९१ ॥
 तुलसीपत्रविच्छेदं शङ्भे यो हि करोति य ।
 भार्याहीनो भवेत्सोऽपि रोगी यं सप्तजन्मसु ॥ ९२ ॥
 शालग्रामं यं तुलसीं शङ्भं यैकत्र भवेत् य ।
 यो रक्षति मडाज्ञानी स भवेच्छ्रीहरेः प्रियः ॥ ९३ ॥
 सकृदेव हि यो यस्यां वीर्याधानं करोति य ।
 तद्विच्छेदे तस्य दुःखं भवेदेव परस्परम् ॥ ९४ ॥
 त्वं प्रिया शङ्भयूऽस्य यैकमन्वन्तरावधि ।
 शङ्भेन सार्धं त्वद्भेदः केवलं दुःखदस्तथा ॥ ९५ ॥

ઇત્યુક્ત્વા શ્રીહરિસ્તાં ચ વિરરામ ચ નારદ ।
 સા ચ દેહં પરિત્યજ્ય દિવ્યરૂપં વિધાય ચ ॥ ૯૬ ॥
 યથા શ્રીશ્ચ તથા સા ચાપ્યુવાસ હરિવક્ષસિ ।
 સ જગામ તથા સાર્ધં વૈકુણ્ઠં કમલાપતિઃ ॥ ૯૭ ॥
 લક્ષ્મીઃ સરસ્વતી ગડ્ગા તુલસી ચાપિ નારદ ।
 હરેઃ પ્રિયાશ્ચતસ્રશ્ચ બભૂવુરીશ્વરસ્ય ચ ॥ ૯૮ ॥
 સઘંસ્તદેહજાતા ચ બભૂવ ગણ્ડકી નદી ।
 ઈશ્વરઃ સોઽપિ શૈલશ્ચ તત્તીરે પુણ્યદો નૃણામ્ ॥ ૯૯ ॥
 કુર્વન્તિ તત્ર કીટાશ્ચ શિલાં બહુવિધાં મુને ।
 જલે પતન્તિ યા યાશ્ચ ફલદાસ્તાશ્ચ નિશ્ચિતમ્ ॥ ૧૦૦ ॥
 સ્થલસ્થાઃ પિડ્ગલા ફેયાશ્ચોપતાપાદ્રવેરિતિ ।
 ઇત્યેવં કથિતં સર્વં કિં ભૂયઃ શ્રોતુમિચ્છસિ ॥ ૧૦૧ ॥
 ઇતિ શ્રીમદેવીભાગવતે મહાપુરાણેઽષ્ટાદશસાહસ્યાં
 સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે નારાયણનારદસંવાદે તુલસીમાહાત્મ્યેન
 સહ શાલગ્રામમહત્ત્વવર્ણનં નામ ચતુર્વિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૯.૨૪ ॥

૯.૨૫ પચ્ચવિંશોઽધ્યાયઃ । તુલસીપૂજાવિધિવર્ણનમ્ ।

નારદ ઉવાચ ।
 તુલસી ચ યદા પૂજ્યા કૃતા નારાયણપ્રિયા ।
 અસ્થ્યાઃ પૂજાવિધાનં ચ સ્તોત્રં ચ વદ સામ્પ્રતમ્ ॥ ૧ ॥
 કેન પૂજા કૃતા કેન સ્તુતા પ્રથમતો મુને ।
 તત્ર પૂજ્યા સા બભૂવ કેન વા વદ મામહો ॥ ૨ ॥
 સૂત ઉવાચ ।
 નારદસ્ય વચઃ શ્રુત્વા પ્રહસ્ય મુનિપુડ્ગવઃ ।
 કથાં કથિતુમારેભે પુણ્યાં પાપહરાં પરામ્ ॥ ૩ ॥
 શ્રીનારાયણ ઉવાચ ।
 હરિઃ સમ્પૂજ્ય તુલસીં રેમે ચ રમયા સહ ।

રમાસમાનસૌભાગ્યાં ચકાર ગૌરવેણ ચ ॥ ૪ ॥

સેહે ચ લક્ષ્મીર્ગડ્ગા ચ તસ્યાશ્ચ નવસડ્ગમમ્ ।
સૌભાગ્યગૌરવં કોપાતે ન સેહે સરસ્વતી ॥ ૫ ॥

સા તાં જઘાન કલહે માનિની હરિસન્નિધૌ ।
ગ્રીડયા ચાપમાનેન સાન્તર્ધાનં ચકાર હ ॥ ૬ ॥

સર્વસિદ્ધેશ્વરી દેવી જ્ઞાનિનાં સિદ્ધિયોગિની ।
જગામાદર્શનં કોપાત્સર્વત્ર ચ હરેરહો ॥ ૭ ॥

હરિર્ન દૃષ્ટ્વા તુલસીં બોધયિત્વા સરસ્વતીમ્ ।
તદનુજ્ઞાં ગહીત્વા ચ જગામ તુલસીવનમ્ ॥ ૮ ॥

તત્ર ગત્વા ચ સુસ્નાતો હરિઃ સ તુલસીં સતીમ્ ।
પૂજયામાસ તાં ધ્યાત્વા સ્તોત્રં ભક્ત્યા ચકાર હ ॥ ૯ ॥

લક્ષ્મીમાયાકામવાણીબીજપૂર્વ દશાક્ષરમ્ ।
વૃન્દાવનીતિ કેડન્તં ચ વહ્નિજયાન્તમેવ ચ ॥ ૧૦ ॥

અનેન કલ્પતરુણા મન્ત્રરાજેન નારદ ।
પૂજયેદ્યો વિધાનેન સર્વસિદ્ધિં લભેદ્ ધ્રુવમ્ ॥ ૧૧ ॥

ઘૃતદીપેન ધૂપેન સિન્દૂરચન્દ્રનેન ચ ।
નૈવેદ્યેન ચ પુષ્પેણ ચોપચારેણ નારદ ॥ ૧૨ ॥

હરિસ્તોત્રેણ તુષ્ટા સા ચાવિર્ભૂતા મહીરુહાત્ ।
પ્રસન્ના ચરણામ્ભોજે જગામ શરણં શુભા ॥ ૧૩ ॥

વરં તસ્યૈ દદૌ વિષ્ણુઃ સર્વપૂજ્યા ભવેરિતિ ।
અહં ત્વાં ધારયિષ્યામિ સુરૂપાં મૂર્ધ્નિ વક્ષસિ ॥ ૧૪ ॥

સર્વે ત્વાં ધારયિષ્યન્તિ સ્વમૂર્ધ્નિ ચ સુરાદયઃ ।
ઇત્યુક્ત્વા તાં ગૃહીત્વા ચ પ્રથયૌ સ્વાલયં વિભુઃ ॥ ૧૫ ॥

નારદ ઉવાચ ।

હિં ધ્યાનં સ્તવનં હિં વા હિં વા પૂજાવિધાનકમ્ ।
તુલસ્યાશ્ચ મહાભાગ તન્મે વ્યાખ્યાતુમર્હસિ ॥ ૧૬ ॥

શ્રીનારાયણ ઉવાચ ।

અન્તર્હિતાયાં તસ્યાં ચ હરિવૃન્દાવને તદા ।

तस्याश्चक्रे स्तुतिं गत्वा तुलसीं विरडातुरः ॥ १७ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

वृन्दरूपाश्च वृक्षाश्च यदैकत्र भवन्ति य ।

विदुर्बुधास्तेन वृन्दां मत्प्रियां तां भजाम्यहम् ॥ १८ ॥

पुरा भभूव या देवी त्वादौ वृन्दावने वने ।

तेन वृन्दावनी ज्याता सौभाग्या तां भजाम्यहम् ॥ १९ ॥

असङ्ख्येषु य विश्वेषु पूजिता या निरन्तरम् ।

तेन विश्वपूजिताऽऽख्यां पूजितां य भजाम्यहम् ॥ २० ॥

असङ्ख्यानि य विश्वानि पवित्राणि त्वया सदा ।

तां विश्वपावनीं देवीं विरलेण स्मराम्यहम् ॥ २१ ॥

देवा न तुष्टाः पुष्पाणां समूहेन यया विना ।

तां पुष्पसारां शुद्धां य द्रष्टुमिच्छामि शोकतः ॥ २२ ॥

विश्वे यत्प्राप्तिमात्रेण भक्तानन्दो भवेद् ध्रुवम् ।

नन्दिनी तेन विख्याता सा प्रीता भवतादितः ॥ २३ ॥

यस्या देव्यास्तुला नास्ति विश्वेषु निम्बिलेषु य ।

तुलसी तेन विख्याता तां यामि शरणं प्रियाम् ॥ २४ ॥

कृष्णशुवनरूपा सा शश्वत्प्रियतमा सती ।

तेन कृष्णशुवनी सा सा मे रक्षतु शुवनम् ॥ २५ ॥

छत्येवं स्तवनं कृत्वा तस्थौ तत्र रमापतिः ।

ददर्श तुलसीं साक्षात्पादपद्मनतां सतीम् ॥ २६ ॥

रुदतीभवमानेन मानिनीं मानपूजिताम् ।

प्रियां दृष्ट्वा प्रियः शीघ्रं वासयामास वक्षसि ॥ २७ ॥

भारत्याणां गङ्गीत्वा य स्वालयं य यथौ हरिः ।

भारत्या सङ्ग तत्प्रीतिं कारयामास सत्त्वरम् ॥ २८ ॥

वरं विष्णुर्ददौ तस्यै सर्वपूज्या भवेरिति ।

शिरोधार्या य सर्वेषां वन्द्या मान्या ममेति य ॥ २९ ॥

विष्णोर्वरेण सा देवी परितुष्टा भभूव य ।

सरस्वती तामाकृष्य वासयामास सन्निधौ ॥ ३० ॥

લક્ષ્મીર્ગડ્ગા સસ્મિતા ય તાં સમાકૃષ્ય નારદ ।

ગૃહં પ્રવેશયામાસ વિનયેન સતીં તદા ॥ ૩૧ ॥

વૃન્દા વૃન્દાવની વિશ્વપૂજિતા વિશ્વપાવની ।

પુષ્પસારા નન્દની ય તુલસી કૃષ્ણજીવની ॥ ૩૨ ॥

એતન્નામાષ્ટકગ્ચૈવ સ્તોત્રં નામાર્થસંયુતમ્ ।

યઃ પઠેત્તાં ય સમ્પૂજ્ય સોઽશ્વમેઘફલં લભેત્ ॥ ૩૩ ॥

કાર્તિક્યાં પૂર્ણિમાયાં ય તુલસ્યા જન્મ મડ્ગલમ્ ।

તત્ર તસ્યાશ્ચ પૂજા ય વિહિતા હરિણા પુરા ॥ ૩૪ ॥

તસ્યાં યઃ પૂજયેત્તાં ય ભક્ત્યા વૈ વિશ્વપાવનીમ્ ।

સર્વપાપાદ્વિનિર્મુક્તો વિષ્ણુલોકં સ ગચ્છતિ ॥ ૩૫ ॥

કાર્તિકે તુલસીપત્રં યો દદાતિ ય વિષ્ણુવે ।

ગવામયુતદાનસ્ય ફલં પ્રાપ્નોતિ નિશ્ચિતમ્ ॥ ૩૬ ॥

અપુત્રો લભતે પુત્રં પ્રિયાહીનો લભેત્પ્રિયામ્ ।

બન્ધુહીનો લભેદ્ બન્ધૂન્ સ્તોત્રશ્રવણમાત્રતઃ ॥ ૩૭ ॥

રોગી પ્રમુચ્યતે રોગાદ્ બદ્ધો મુચ્યેત બન્ધનાત્ ।

ભયાન્મુચ્યેત ભીતસ્તુ પાપાન્મુચ્યેત પાતકી ॥ ૩૮ ॥

ઇત્યેવં કથિતં સ્તોત્રં ધ્યાનં પૂજાવિધિં શૃણુ ।

ત્વમેવ વેદે જનાસિ કણ્વશાખોક્તમેવ ચ ॥ ૩૯ ॥

તદ્દૃક્ષે પૂજયેત્તાં ય ભક્ત્યા ચાવાહનં વિના ।

તાં ધ્યાત્વા ચોપચારેણ ધ્યાનં પાતકનાશનમ્ ॥ ૪૦ ॥

તુલસીં પુષ્પસારાં ય સતીં પૂતાં મનોહરામ્ ।

કૃતપાપેધ્મદાહાય જ્વલદગ્નિશિખોપમામ્ ॥ ૪૧ ॥

પુષ્પેષુ તુલના યસ્યા નાસ્તિ વેદેષુ ભાષિતમ્ ।

પવિત્રરૂપા સર્વાસુ તુલસી સા ય કીર્તિતા ॥ ૪૨ ॥

શિરોધાર્યાં ય સર્વેષામીપ્સિતા વિશ્વપાવની ।

જીવન્મુક્તાં મુક્તિદાં ય ભજે તાં હરિભક્તિદામ્ ॥ ૪૩ ॥

ઇતિ ધ્યાત્વા ય સમ્પૂજ્ય સ્તુત્વા ય પ્રણમેત્સુધીઃ ।

उक्तं तुलस्युपाख्यानं किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥ ४४ ॥

एति श्रीमद्देवीभागवते महापुराणोऽष्टादशसाहस्र्यां

संहितायां नवमस्कन्धे

तुलसीपूजाविधिवर्णनं नाम पञ्चविंशोऽध्यायः ॥ ८.२५ ॥

Encoded and proofread by Vishwas Bhide

——
Tulasyupakhyanam Devi Bhagavatam 917-25

pdf was typeset on May 10, 2025

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

